

TAKSİTLE SATIŞ SÖZLEŞMESİNE HÂKİMİN MÜDAHALESİ*

Judicial Intervention in Installment Sale Agreements

Orkun TAT*

ÖZ

Taksitle satış sözleşmesi, günümüz ekonomik koşullarında alıcıların peşin olarak edinmesi güç olan mal ve hizmetlere erişimini sağlayan, ancak doğası gereği ciddi riskler barındıran bir sözleşme türüdür. Bu noktada alıcının dikkat etmesi gereken en temel husus; mal veya hizmetin taksitle alınsa dahi belirli bir ekonomik karşılığının bulunduğu ve kendi ekonomik gücünü aşan ödeme yükümlülüklerinin altına girmemesi gerektiğidir.

Alıcının ödeme gücüne düşmesi durumunda, sözleşmenin sona erdirilmesinin ağır sonuçlarından kaçınmak amacıyla Türk Borçlar Kanunu m. 261, hukuk sistemimizde önem arz etmektedir. Bu hüküm, hâkime taraflar arasındaki sözleşme ilişkisine müdahale ederek, temerrüde düşen alıcıya ödeme kolaylıkları sağlama ve satılanın geri alınmasını yasaklama yetkisi tanımaktadır. Söz konusu müdahale imkânı, sadece alıcıyı korumakla kalmayıp; alıcının sunacağı güvenceler ve satıcının zarar görmemesi şartıyla ekonomik menfaatler dengesini yeniden kurmayı ve "sözleşmenin ayakta tutulması" ilkesini hayata geçirmeyi amaçlamaktadır. Bu anlamda hüküm her ne kadar ilk bakışta sadece alıcıyı koruma amacı taşıyor gibi görünse de Türk Borçlar Kanunu m. 261'in uygulanma şartları dikkate alındığında, hükmün satıcının ekonomik menfaatlerini de koruduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Ancak söz konusu düzenlemenin yargı kararlarına ve uygulamaya yansımalarının oldukça sınırlı kaldığı gözlemlenmektedir.

Bu çalışmada, Türk Borçlar Kanunu m. 261 çerçevesinde sözleşmeye hâkimin müdahale yetkisinin sınırları, uygulama alanı ve doğurduğu hukuki sonuçlar; tarafların menfaat dengesi bakımından taşıdığı önem çerçevesinde incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Taksitle Satış Sözleşmesi, Tüketici, Hâkim Müdahalesi, Temerrüt, Güvence, Ödeme Kolaylığı, Dönme.

* **Gönderi:** 26.12.2025 - **Kabul:** 10.07.2026 | **Received:** 26.12.2025 - **Accepted:** 10.07.2026.

Dr. Öğr. Üyesi, Çag Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı, Mersin, Türkiye
✉ orkuntat@cac.edu.tr • **ORCID** 0000-0001-8149-5356.

Atıf Şekli / Cite As: TAT, Orkun (2026). Taksitle Satış Sözleşmesine Hâkimin Müdahalesi. ÇÜHAD, (10), 291-317.

İntihal / Plagiarism: Bu makale bir intihal engelleme yazılımı aracılığıyla denetlenmiş ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. / This article has been checked via a plagiarism prevention software and reviewed by at least two referees.

Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

ABSTRACT

The installment sale agreement is a type of agreement that provides buyers access to goods and services that are difficult to acquire through cash payments under today's economic conditions, yet it inherently entails significant risks. In this regard, the most fundamental point the buyer must consider is that even if a good or service is acquired in installments, it has an economic value, and the buyer should refrain from undertaking payment obligations that exceed their financial capacity.

In the event that the buyer falls into financial distress, Article 261 of the Turkish Code of Obligations No. 6098 holds significant importance within our legal system to avoid the severe consequences of terminating the agreement. This provision grants the judge the authority to intervene in the agreement-based relationship between the parties, enabling them to provide payment facilitation to the defaulting buyer and prohibit the repossession of the goods sold. This intervention mechanism serves not only to protect the buyer as the weaker party but also aims to restore the balance of economic interests and implement the principle of 'keeping the agreement alive,' provided that the buyer offers adequate security and the seller suffers no loss. In this sense, although the provision appears at first glance to aim solely at protecting the buyer, it would not be incorrect to state that Article 261 also safeguards the seller's economic interests, considering its application requirements. However, it is observed that the reflection of this regulation in judicial decisions and established practice remains quite limited.

This study examines the limits of the judge's intervention authority, its scope of application, and its legal consequences within the framework of Article 261, focusing on its significance regarding the balance of the parties' interests.

Keywords: Installment Sale Agreement, Consumer, Judicial Intervention, Default, Adequate Security, Payment Facilitation, Withdrawal.

GİRİŞ

Zayıf tarafın korunması düşüncesinin belirgin biçimde ön plana çıktığı taksitle satış sözleşmesi, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da ve Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik'te düzenlenmektedir. Özellikle Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 83/I hükmü uyarınca tüketici mevzuatında boşluk bulunan hâllerde genel hükümlerin uygulanacağını kabul edilmesi, Türk Borçlar Kanunu m. 261' de düzenlenen hâkimin müdahale yetkisinin tüketici işlemi niteliğindeki taksitle satış sözleşmelerinde de uygulama alanı bulabileceğini göstermektedir.

Taksitle satış sözleşmesi, alıcıya peşin olarak edinmesi güç olan mal ve hizmetlere erişim imkânı sunarken; aynı zamanda uzun vadeli borç yükü, temerrüt riski ve sözleşmenin sona erdirilmesinin ağır sonuçları gibi ciddi tehlikeler barındırmaktadır. Günümüzde kredi kartı ve tüketici kredilerinin yaygınlaşmasıyla satıcının finansman yükü önemli ölçüde azalmış olsa da alıcının üstlendiği ödeme yükümlülüğü ve temerrüt hâlinde karşılaşılabileceği sonuçlar bakımından sözleşmenin koruyucu yapısı önemini muhafaza etmektedir.

Kanun koyucu, alıcının temerrüdü hâlinde sözleşmenin derhâl sona erdirilmesini değil, mümkün olduğunca ayakta tutulmasını esas almaktadır. Bu çerçevede Türk Borçlar Kanunu m. 261 hükmü, belirli şartların varlığı hâlinde hâkime sözleşmeye müdahale ederek ödeme kolaylığı sağlama ve satılanın geri alınmasını yasaklama yetkisi tanımakta; böylece yalnız alıcıyı değil, taraflar arasındaki ekonomik dengeyi de gözeten bir çözüm öngörmektedir.

Hâkimin sözleşmeye müdahalesine ilişkin Türk Borçlar Kanunu m. 261 düzenlemesinin yargı kararlarına ve uygulamaya yansımalarının oldukça sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu durum, Türk Borçlar Kanunu m. 261’ in uygulama alanının, sınırlarının ve sözleşmenin ayakta tutulması ilkesi bakımından sistematik konumunun yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır.

I. TAKSİTLE SATIŞ SÖZLEŞMESİNİN TANIMI VE MEVZUATTAKİ YERİ

Günlük ve ticari yaşamda sıklıkla kullanılan taksitle satış sözleşmesi, Türk Borçlar Kanunu¹ (TBK) m. 253’ te düzenlenmiştir. Buna göre taksitle satış sözleşmesi “*Taksitle satış, satıcının, satılan taşınırı alıcıya satış bedelinin ödenmesinden önce teslim etmeyi, alıcının da satış bedelini kısım kısım ödemeyi üstlendikleri satış*” şeklinde tanımlanmaktadır. Benzer bir tanım satıcının satış konusu malı henüz bedel ödenmeden önce alıcıya teslim etmeyi; alıcının ise satış bedelini belirli aralıklarla ödemeyi üstlendiği sözleşme şeklinde öğretide de yapılmaktadır².

Taksitle satış sözleşmesi, TBK’da kısmi ödemeli satışlar başlığı altında m. 253-263 arasında düzenlenmektedir. Kısmi ödemeli satış sözleşmesinin diğer bir türü olan ön ödemeli taksitle satış sözleşmesi ise m. 264 ile 274 arasında yer almaktadır³.

¹ 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu, RG, T. 04.02.2011, S. 27836.

² TANDOĞAN, s. 301; EREN, Özel Hükümler, s. 246, Pn. 755; ZEVLİLİLER, GÖKYAYLA, s. 90; GÜMÜŞ, Özel Hükümler, s. 177; OZANOĞLU, s. 45-46; AYDOĞDU, KAHVECİ, s. 304; ARAL, AYRANCI, s. 225; YAVUZ, ACAR, ÖZEN, s. 277; AYDOĞDU, TUNCER, s. 527-528; ASLAN, s. 348; DEMİR, s. 6-7; ÇAĞLAYAN AYGÜN, s. 362.

³ Ön ödemeli taksitle satış sözleşmesinin tanımı TBK m. 264’ te yapılmıştır. İlgili düzenlemede “*ön ödemeli taksitle satış, alıcının taşınır bir malın bedelini önceden kısım kısım ödemeyi, satıcının da bedelin tamamen ödenmesinden sonra satılanı alıcıya devretmeyi üstlendiği satış*” şeklinde tanımlanmaktadır. Ön ödemeli taksitle satış sözleşmesinin en belirgin özelliği, alıcının satış bedelinin tamamını veya büyük bir kısmını, malın kendisine devrinden önce taksitler hâlinde ödemesidir. Öğretide, satış bedelinin büyük bir kısmının malın alıcıya devredilmesinden önce ödenmiş bulunmasının, ön ödemeli taksitle satış sözleşmesinin taksitle satıştan ayrılmasında önemli bir unsur olduğu belirtilmektedir. GÜMÜŞ, Şerh, s. 173; OZANOĞLU, s. 155 ve 162; Ön ödemeli taksitle satış sözleşmesinin ifasında kanun koyucu bir sıra öngörmektedir. Zira alıcının bedelin tamamını (veya büyük bir kısmını) ödemesinden sonra satıcının edim yükümlülüğü meydana gelmektedir. Bu anlamda alıcının satışa konu olan malı devralma zamanı, taksitle satış sözleşmesi ve ön ödemeli taksitle satış sözleşmesinde farklılık arz etmektedir. Bu çerçevede alacağın tahsil edilememe riski dikkate alındığında, ön ödemeli taksitle satış sözleşmesinde satıcının konumu, taksitle satış sözleşmesindeki satıcıya kıyasla daha güvenlidir. Durum alıcı bakımından değerlendirildiğinde ise ön ödemeli taksitle satış sözleşmesinde alıcının, satıcının edimini yerine getirmeme riskini üstlendiği söylenebilir., OZANOĞLU, s. 156; 6502 Sayılı TKHK m. 21’de alıcı sıfatını haiz tüketicinin taşınır malın satışına yönelik olarak yapmış olduğu ve ödeme süresinin bir yıldan daha uzun veya belirsiz olan ön ödemeli taksitle satış sözleşmesine TBK’nın ön ödemeli taksitle satışa ilişkin hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir. Ödeme süresi bir yıldan daha az olan ön ödemeli taksitle satışa ise TKHK m. 17 vd. hükümleri uygulanır., ÇABRİ, s. 373; Öte yandan konut niteliğindeki taşınmaz malların ön ödemeli taksitle satış sözleşmesi çerçevesinde satışı ise TBK’ da değil, TKHK m. 40 vd. ile Ön Ödemeli Konut Satışları Hakkında Yönetmelik’te düzenlenmektedir. (Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, RG, T. 27.11.2014, S. 29188)

Türk Borçlar Kanunu'nda taksitle satışa ilişkin yer alan düzenlemeler, mehz İsviçre Borçlar Kanunu'nun 01.01.1963 tarihinde yürürlüğe giren m. 226a-226m arasındaki hükümleriyle paralellik göstermektedir⁴. Ancak İsviçre Borçlar Kanunu'nda yer alan bu düzenlemeler yerini 01.01.2003 tarihinde yürürlüğe giren Tüketici Kredilerine İlişkin Federal Kanun (*Konsumkreditgesetz*)'e bırakmıştır⁵.

Taksitle satışa ilişkin diğer bir düzenleme ise 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun⁶ (TKHK) m. 17-21 aralığında yer almaktadır. TKHK m. 17'de taksitle satış sözleşmesi “*Satıcı veya sağlayıcının malın teslimi veya hizmetin ifasını üstlendiği, tüketicinin de bedeli kısım kısım ödediği sözleşmelerdir.*” şeklinde tanımlanmaktadır⁷. Bununla birlikte taksitle satış sözleşmelerine ilişkin uygulama usul ve esaslarını düzenlemek üzere Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından 6502 sayılı TKHK 21. ve 84. maddelerine dayanılarak “Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik⁸ (TSSHY) hazırlanmıştır. Söz konusu yönetmelik, tüketici ile kurulan taksitle satış sözleşmelerini ve tüketicinin kira süresi sonunda bir malın mülkiyetini edinme yükümlülüğü altında bulunduğu finansal kiralama sözleşmelerini kapsamaktadır. (TSSHY m. 2).

6098 sayılı TBK'da yer alan taksitle satışa ilişkin hükümlerle 6502 sayılı TKHK'da yer alan hükümlere bakıldığında, her ne kadar genel kanun niteliğinde olsa da TKHK'ya göre TBK'nın daha ayrıntılı düzenlemeler içerdiği söylenebilir⁹. Yapılan işlemin bir tarafının tüketici olması durumunda, TKHK'da hüküm bulunmayan hallerde genel hükümler uygulama alanı bulur (TKHK m. 83/I)¹⁰. Bu nedenle, inceleme konumuz bakımından hâkimin taksitle satış sözleşmesine müdahalesine yönelik

⁴ GÜMÜŞ, Özel Hükümler, s. 176; AYDOĞDU, KAHVECİ, s. 306; ÖZDEMİR, KORKMAZ, s. 385-386; DEMİR, s. 5.

⁵ STAUDER, Art. 226a-226m, s. 1212, Pn. 1; Ön ödemeli satış sözleşmesine ilişkin İsviçre Borçlar Kanunu'nda yer alan hükümler ise (m. 227a-228) 1 Temmuz 2014'te yapılan değişiklikle kaldırılarak Tüketici Kredilerine İlişkin Federal Kanun (*Konsumkreditgesetz*) bünyesine alınmıştır. Bu düzenlemeden önce de öğretide taksitle satışlar, tüketici kredisi üst başlığı altında incelenmekteydi., GUHL, KOLLER, SCHNYDER, DRUEY, s. 350, Pn. 52; DEVELİOĞLU, s. 525-526.

⁶ 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, RG, T. 28.11.2013, S. 28835.

⁷ TBK m. 253'te taksitle satış sözleşmesinin tanımı yapılırken, taşınırın satış bedeli tamamen ödenmeden önce teslim edilmesi şartı açıkça belirtilmiştir. Buna karşılık TKHK m. 17'de bu hususa doğrudan yer verilmemiştir. Ancak satış bedelinin tamamı ödenmeden malın teslim edilmesi, taksitle satış sözleşmesinin asli ve karakteristik unsurlarından biri olduğundan, TKHK' da bu ibarenin açıkça düzenlenmemiş olması iki hüküm arasında bir farklılık yaratmamaktadır., ZEVLİLİLER, ÖZEL, s. 206.

⁸ Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, RG, T. 14.01.2015, S. 29236.

⁹ ÖZDEMİR, KORKMAZ, s. 389; ÇABRİ, s. 334-335; ÜNLÜTEPE, Tüketicinin Korunması, s. 297; YAVUZ, TOPUZ, s. 1288; TKHK, TBK'dan farklı olarak hizmet edimlerinin de taksitle satış sözleşmesinin konusunu oluşturabileceğini açıkça düzenlemekte ise de TBK m. 263/I uyarınca aynı sonuca TBK için de varmak mümkündür. TBK'nın genel kanun niteliğinde olmasına rağmen, taksitle satış sözleşmesini taşınır mal ve haklarla sınırlı olarak düzenlemesi sebebiyle TKHK karşısında özel hüküm niteliği taşıdığı yönündeki görüş için bkz. ÇAĞLAYAN AYGÜN, s. 361-362.

¹⁰ Tüketici sözleşmesi niteliğindeki taksitle satış sözleşmesinin konusunun taşınır mal olmaması veya taksitle tüketici sözleşmesinin satış sözleşmesi niteliğinde olmaması hâlinde TKHK'da hüküm bulunmayan durumlarda TBK'nın taksitle satışa ilişkin hükümlerinin kıyasen uygulanacağı yönünde bkz. GÜMÜŞ, Şerh, s. 152; TBK'nın taksitle satışa ilişkin hükümlerinin tüketicinin daha lehine olması durumunda, öncelikle TBK'nın bu elverişli hükümlerinin uygulanması gerektiği yönünde bkz. AYDOĞDU, TUNCER, s. 528.

TKHK’da hüküm bulunmadığından, tüketici işlemi niteliğindeki bir taksitle satış sözleşmesine ilişkin olarak TBK’nın ilgili hükmü dikkate alınmalıdır¹¹.

Taksitle satış sözleşmesi, Türk Borçlar Kanunu çerçevesinde sadece taşınır mallar ile sınırlandırılmışken, TKHK’da mal veya hizmetlerin taksitle satışının mümkün olduğu ifade edilmiştir (TKHK m. 17). Bununla birlikte TKHK m. 3’te mal, “*Alışverişi konu olan; taşınır eşya, konut veya tatil amaçlı taşınmaz mallar ile elektronik ortamda kullanılmak üzere hazırlanan yazılım, ses, görüntü ve benzeri her türlü gayri maddi mallar*” olarak tanımlandığından, konut veya tatil amaçlı taşınmaz malların da taksitle satış sözleşmesine konu olabileceği söylenebilir¹².

Çalışmamızda, hâkimin taksitle satış sözleşmesine müdahalesi incelenecek olmakla birlikte, TBK m. 273’te yer alan atıf nedeniyle yapılacak değerlendirmeler, ön ödemeli taksitle satış sözleşmeleri bakımından da geçerli olacaktır.

II. HÂKİMİN TAKSİTLİ SATIŞ SÖZLEŞMESİNE MÜDAHALESİNİN ŞARTLARI VE SONUÇLARI

Taksitle satış sözleşmesi, alıcıyı koruma amacının öncelikli tutulduğu bir sözleşme türüdür¹³. Nitekim bu sözleşme çeşitli ekonomik sebeplerle peşin olarak bir mal veya hizmeti elde edemeyecek olan alıcıya, arzu ettiği ürün veya hizmeti bedelin tamamen ödenmesinden önce elde etme imkânı sunmaktadır¹⁴. Bununla birlikte gerek TBK’da gerekse de TKHK’da alıcıyı koruma yönelik hükümler düzenlenmiştir.

Alicının korunması amacı sadece sözleşmenin kuruluş aşamasında değil, aynı zamanda sözleşmenin ifası aşamasında da kendisini göstermektedir. “Hâkimin müdahalesi” başlıklı TBK m. 261 “*Hâkim, temerrüde düşen alıcının borçlarını ödeyeceği konusunda güvence vermesi ve satıcının da bu*

¹¹ ZEVLİLİLER, ÖZEL, s. 543; ÖKSÜZ, s. 148; KANDEMİR, s. 145; Bu uygulamanın “doğrudan uygulama” olduğu yönünde bkz. GÜMÜŞ, Şerh, s. 153; SERDAR, s. 481; OZANOĞLU, s. 25; SERT SÜTÇÜ, s. 156. Öğretide Acar, TBK’nın taksitle satış sözleşmesine ilişkin hükümlerinin, her türlü tüketici işlemi kapsamina alan TKHK’na göre özel hüküm niteliğinde olduğunu, bu nedenle taşınır satışına özgü olmak üzere iki kanunun çatışması hâlinde özel kanun hükmü olan TBK’nın uygulanması gerektiğini ifade etmektedir., ACAR, s. 827.

¹² ÇABRİ, s. 340; ÖZDEMİR, KORKMAZ, s. 405; AYDOĞDU, TUNCER, s. 529-530; KANDEMİR, s. 57; İLGÜN, s. 12; Taksitle taşınır mal satın alan alıcının, taksitle taşınmaz alan bir alıcıdan daha fazla korunmasının mantıklı bir açıklamasının olmadığı yönünde bkz. GIGER, Art. 226a, s. 165, Pn. 23.

¹³ AKÜNAL, s. 82; SEROZAN, s. 179; YAVUZ, ACAR, ÖZEN, s. 274; İNCEOĞLU, s. 7; DEVELİOĞLU, s. 552; ERZURUMLUOĞLU, s. 53; ALTUNKAYA, s. 335; ÖZDEMİR, KORKMAZ, s. 412; Alıcılara bu yönde bir imkânın tanınmasının alışveriş hayatına canlılık kazandırdığı ve dolaylı olarak satıcılara da ekonomik açıdan fayda sağladığı rahatlıkla ileri sürülebilir; Benzer yönde bkz. TANDOĞAN, s. 304; Bir ürüne taksitle ödeme yoluyla sahip olabilme imkanının, alıcının tek seferde ödemesi gereken satış bedelinin neden olduğu alışverişten kaçınma eğilimini azalttığı, bu sayede çoğu kez alıcının aslında ihtiyacı olmayan bir ürünü satın almaya yöneldiği yönünde bkz. GUHL, KOLLER, SCHNYDER, DRUEY, s. 350, Pn. 53; Taksitle satış sözleşmesinin mali durumu yerinde olmayan tüketiciye imkân tanıdığı ancak tüketim çılgınlığına yol açtığı yönünde bkz. SEROZAN, s. 178; Taksitle satış sözleşmesinin tüketicilerin isteyip de alamadıkları ürünleri almalarına fırsat verdiği ancak tüketicilerin dikkatli davranmayarak ihtiyacı olmayan birçok ürün alıp, daha sonra ödeyemedikleri taksitler nedeniyle adli takiplere maruz kaldıkları yönünde bkz. ÖZDEMİR, KORKMAZ, s. 384; Aynı yönde bkz. DEVELİOĞLU, s. 525; İNCEOĞLU, s. 36.

¹⁴ SEROZAN, s. 178; YAVUZ, ACAR, ÖZEN, s. 277; ZEVLİLİLER, ÖZEL, s. 206; ASLAN, s. 345; KANDEMİR, s. 73; Öğretide Zevlililer ve Gökyayla, satış sözleşmesinin bu türünü genellikle ekonomik yönden zorluk yaşayan kişilerin tercih ettiğini haklı olarak ifade etmektedirler., ZEVLİLİLER, GÖKYAYLA, s. 91.

yeni düzenleme dolayısıyla herhangi bir zararının söz konusu olmaması koşuluyla, alıcıya ödeme kolaylıkları sağlayabilir ve satıcının satılanı geri almasını yasaklayabilir” hükmü bu korumanın bir göstergesidir. Hükmün temel amacı, satıcının (taksit alacaklısı), borcun ifa edilmesi veya sözleşmenin sona erdirilmesinden doğan çıkarlarını korumak için yüksek temerrüt faizi veya satılan malın geri alınması gibi sert tedbirlere başvurmasını önleme ve alıcıya (taksit borçlusu) sözleşmeden doğan borcun ifasını gözden geçirme olanağı tanımaktır¹⁵. Bu anlamda hükmün, alıcının yanında dolaylı olarak satıcının menfaatini gözettiği de söylenebilir. Zira söz konusu hükümle alıcının edimini yerine getirmesi sağlanmakta, böylece satıcının ekonomik menfaati beklenenden geç de olsa korunmaktadır¹⁶.

818 sayılı Borçlar Kanunu döneminde hâkimin satış sözleşmesine müdahale edebilmesiyle ilgili bir düzenleme bulunmamaktaydı. Hâkimin müdahalesi, temelde sözleşmenin uyarlanmasıdır. Diğer bir ifadeyle TBK m. 261 hükmünü, TBK m. 138’in özel bir düzenlemesi olarak değerlendirmek yanlış olmayacaktır¹⁷. Zira sözleşmenin kurulmasından sonra meydana gelen durumlar sebebiyle sözleşme koşullarında değişiklik yapılmaktadır. Ancak iki hükmün şartları ve nitelikleri yönünden bazı farklılıklar bulunmaktadır. TBK m. 138 ile TBK m. 261 arasındaki özel-genel hüküm ilişkisinin, TBK m. 138 ile TBK m. 480/II arasındaki kadar sıkı olmadığı söylenebilir. Nitekim TBK m. 138’in aksine TBK m. 261 emredici bir düzenlemedir¹⁸. Dolayısıyla taraflar, alıcıya sağlanan bu hakkın sınırlandırma veya ortadan kaldırma sonucunu doğuracak şekilde anlaşma yapamazlar. Bu nedenle gerek TBK m. 261’in özel bir uyarlama hükmü olduğu gerekse de emredici nitelikte bulunduğu dikkate alındığında, esasen TBK m.138 hükmü için aranan, taraflar arasında olumsuz uyarlama anlaşması bulunmaması şartı, TBK m.261 bakımından aranmamalıdır¹⁹. TBK m. 138 ve m. 261 arasında bir uygulama alanı sorunu da söz konusu değildir. Zira alıcının içerisinde bulunduğu durum, hem TBK m. 138 hem de TBK m. 261’in şartlarını sağlamakta ise alıcı, özel hükmün varlığı sebebiyle TBK m. 261’e dayanarak talepte bulunmalıdır. Öte yandan, Hukuk Muhakemeleri Kanunu²⁰ m. 33 gereğince hâkim Türk hukukunu re’sen uygulamakla

¹⁵ GIGER, Art. 226k, s. 322, Pn. 5; GÜMÜŞ, Özel Hükümler, s. 217; YAVUZ, ACAR, ÖZEN, s. 300; DEVELİOĞLU, s. 543.

¹⁶ ÜNLÜTEPE, Tüketicinin Korunması, s. 352; İNCEOĞLU, s. 35-36; SERT SÜTÇÜ, s. 156; DEVELİOĞLU, s. 543.

¹⁷ Öğretide Baysal, sözleşmenin dar anlamda uyarlanmasının (içeriği değiştirilerek sözleşmeye devam edilmesi) kanunda öngörülen birçok kuralda izlerinin bulunduğunu belirtmektedir. Yazara göre sözleşmenin dar anlamda uyarlama farklı biçimlerde söz konusu olabilir: Sözleşmenin içeriğinin değiştirilmesi, asli veya yan edimlerin değiştirilmesi ya da sözleşmede başka bir değişiklik yapılması şeklinde ortaya çıkabilir. Bu kapsamda muacceliyet tarihinin ertelenmesi, taksitlerin yeniden düzenlenmesi ve kısmi ifaya izin verilmesi gibi yollar örnek olarak gösterilmektedir., BAYSAL, s. 400, Pn. 919 ve s. 403, Pn. 926; Öğretide Arat, uyarlama konusunda Borçlar Kanunu’nda olumlu veya olumsuz uyarlama niteliğinde çeşitli düzenlemelerin bulunduğunu belirtmektedir. Yazar, sözleşme tarafların şahsında meydana gelen durumları ve bu kapsamda taraflardan birinin borcunu ödemedi acz hâline düşmesini, sözleşmenin kanunen uyarlanması sonucunu doğuran haller arasında saymaktadır. Ayrıca bazı sözleşmeler bakımından kanunen tanınan teminat talep edebilme imkânını da sözleşmenin içeriğinin sonradan değiştirilmesi olarak değerlendirmektedir., ARAT, s. 157 ve 162; Benzer yönde bkz. KAPLAN, s. 131- 132 vd.

¹⁸ GIGER, Art 226k, s. 325-326, Pn. 14; YILMAZ, s. 469; ÖKSÜZ, s. 146. Taksitle satış sözleşmesine ilişkin olan hükümlerin yaşanabilecek sosyal problemlerin önüne geçilebilmesi amacıyla kural olarak emredici olarak düzenlendiği yönünde bkz. ZEVLİLİLER, GÖKYAYLA, s. 91

¹⁹ Sözleşmenin kurulmasından sonra meydana gelen olağanüstü olaylar aşırı ifa gücüne yol açsa dahi sözleşmenin yeni koşullara uyarlanmasına başvurulamayacağına taraflarca kararlaştırılması, olumsuz uyarlama kaydı (anlaşması) olarak adlandırılır., JÄGGİ, GAUCH, HARTMANN, Art. 18, s. 215, Pn. 668; KAHRAMAN, s. 362.

²⁰ 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu, RG, T. 04.02.2011, S. 27836.

yükümlü olduğundan, alıcının talebine dayanak teşkil eden hukuki sebebi yanlış belirtmiş ya da hiç belirtmemiş olması hâkimi bağlamaz²¹. Bu nedenle alıcı, TBK m. 261 yerine m. 138'e dayanarak talepte bulunmuş olsa dahi hâkim, TBK m. 261'i dikkate almalı; alıcının dayandığı hukuki sebebi hiç belirtmemiş olması hâlinde ise hâkim, TBK m. 60'ı uygulayarak alıcıya en iyi imkânı sağlayan hükme göre karar vermelidir²².

A. ŞARTLARI VE UYGULAMA ALANI

Hâkimin taksitle satış sözleşmesine müdahale edebilmesi için bazı şartların gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu şartlar; alıcının borcunu ödemede temerrüde düşmesi, borçlarını yerine getireceğine ilişkin satıcıya güvence vermesi, hâkimin takdir edeceği yeni düzenlemenin satıcıya zarar vermemesi şeklinde sıralanabilir (TBK m. 261).

Taksitle satış sözleşmesi, kredili satışların bir çeşididir²³. Alıcı henüz bedelin tamamını ödemediye mala sahip olmakta, satıcı ise bedelin ödenmeme riskini üstlenerek bir nevi alıcıyı finanse etmektedir²⁴. Ancak taksitle satış sözleşmesinin bu şekline günümüzde artık sık rastlanmamakta; söz konusu sözleşmeler çoğunlukla kredi kartı kullanımı veya bir finans kuruluşu (genellikle banka) tarafından alıcının finanse edilmesi, diğer bir ifadeyle kredi kullandırılması yoluyla kurulmaktadır²⁵. Bu tür sözleşmelerde satıcı, alıcı ve alıcıyı finanse eden üçüncü kişi (ödünç veren) bulunmaktadır. Ancak alıcıyı finanse eden üçüncü bir kişinin sözleşme ilişkisine dahil olması, alıcının taksitle satış sözleşmesinin koruyucu hükümlerinden yararlanmasını engellemez²⁶. Kanun koyucu da TBK m. 263/II düzenlemesi ile alıcıyı finanse eden bir üçüncü kişinin sözleşme ilişkisine dahil olması durumunda dahi

²¹ BOLAYIR, s. 20 vd.

²² Öğretide Bolayır da yarışan haklara dayalı davalarda tarafın dilekçesinde birden fazla hukuki sebep göstermesine, hiçbir hukuki sebep göstermemesine veya yanlış hukuki sebep gösterilmesine bakılmaksızın, uygulanabilir kanun hükümleri arasından taraf için en elverişli olan hükmün hâkim tarafından tespit edilip uygulanması gerektiği görüşündedir. BOLAYIR, s. 286.

²³ SEROZAN, s. 178; ZEVLİLİLER, ÖZEL, s. 206; YAVUZ, ACAR, ÖZEN, s. 277; AYDOĞDU, KAHVECİ, s. 304; DEVELİOĞLU, s. 526; İNCEOĞLU, s. 1; ÇAĞLAYAN AYGÜN, s. 363.

²⁴ ÖZDEMİR, KORKMAZ, s. 418; ASLAN, s. 345; OZANOĞLU, s. 63; KANDEMİR, s. 77; Öğretide ASLAN, basit taksitle satış olarak da adlandırılan bu yöntemde satıcının, malın bedelini bizzat ödemek suretiyle alıcıyı finanse ettiğini, bu nedenle sermaye ihtiyacının arttığını ve bedelin alıcı tarafından ödenmemesi riskini üstlendiğini; söz konusu riski karşılayabilmek için onu fiyatlara yansıttığını ve bunun da malın satış bedelinin yükselmesine yol açtığını belirtmektedir., ASLAN, s. 345; Benzer yönde bkz. KANDEMİR, s. 77; Peşin satış ile taksitle satış arasındaki fiyat farkının satıcının alıcıyı kredilendirmesinin bir karşılığı olduğu yönünde bkz. DEMİR, s. 96.

²⁵ ÖZDEMİR, KORKMAZ, s. 418-419; SERDAR, s. 486, 492; AYDOĞDU, TUNCER, s. 530; ASLAN, s. 346; DEMİR, s. 37; ÖKSÜZ, s. 81; Kredi kullanımında finans kuruluşu, sağladığı krediyi belirli bir süre içinde ve genellikle faiziyle birlikte geri ödenmesi koşuluyla alıcının kullanımına sunmaktadır., AKİPEK, s. 482.

²⁶ ERGÜNE, s. 533; ÖZDEMİR, KORKMAZ, s. 419; SEROZAN, s. 179-180; SERDAR, s. 494; ÖKSÜZ, s. 79-80; DEMİR, s. 37; KANDEMİR, s. 78; Genel itibarıyla TBK m. 263 düzenlemesi, taksitle satış sözleşmesinin alıcıya ilişkin koruyucu hükümlerinin farklı sözleşme tipleri ve düzenlemelerle etkisiz kılınmasını engellemeye yöneliktir. Öğretide Erzurumluoğlu da söz konusu düzenlemenin, ilgili maddenin gerekçesinde de belirtildiği üzere kanuna karşı hile yoluyla alıcının lehine öngörülen hükümlerin bertaraf edilmesini engellemeyi amaçladığını ifade etmektedir., ERZURUMLUOĞLU, s. 57; TKHK'da bağlı kredilere ilişkin düzenlemeler dışında kalan, tüketici ile kredi veren arasında kurulan bağlantılı ödünç sözleşmesine de TKHK m. 83/I hükmündeki yollama uyarınca TBK m. 263/II'nin uygulanması gerektiği yönünde bkz. YAVUZ, TOPUZ, s. 1288; Kira süresi sonunda tüketicinin malı edinme zorunluluğunun bulunduğu finansal kiralama sözleşmelerinin, taksitle satış sözleşmesine ilişkin tüketici lehine öngörülen düzenlemelerden kaçınmak amacıyla, uygulamada aynı ekonomik amaca hizmet edecek şekilde kurulduğu yönünde bkz. İNAL, s. 541.

taksitle satış sözleşmesine ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanacağını ifade etmektedir. Aksi halde, günümüzde sıklıkla kullanılan kredi kartı veya kredi yoluyla kurulan sözleşmelerde alıcı korumasız bırakılmış olur. Nitekim taksitle satış sözleşmesine alıcıyı finanse eden üçüncü kişinin katılımı, ekonomik yönden alıcı için farklılık yaratmamaktadır²⁷. Alıcı ödemekle üstlenmiş olduğu bedeli satıcıya değil kendisini finanse eden üçüncü kişiye yapmakta, satıcı ise finanse eden üçüncü kişiyle arasındaki anlaşmaya bağlı olarak bedeli bu kuruluştan peşin veya taksitler hâlinde almaktadır²⁸. Diğer bir ifadeyle böyle bir durumda satıcı, bedeli tahsil edememe riskini üzerinden atmaktadır. Dolayısıyla satıcı da finanse eden üçüncü kişinin sözleşmeye katılımından olumlu yönde etkilenmektedir. Finanse eden kuruluş ise müşteri kazanarak²⁹ veya kullandığı krediden faiz elde ederek kendisine gelir yaratmaktadır. Dolayısıyla bu üçlü ilişkide, TBK m. 263/II hükmüyle alıcının menfaatlerinin zedelenmesini engellemek yerinde bir düzenlemedir.

Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik m. 2/IV'te, kredi kartıyla yapılan sözleşmelere taksitle satış sözleşmesi hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmiştir. Bu düzenlemenin yerinde olmadığı kanaatindeyiz. Zira yukarıda açıklandığı üzere, taksitle satış sözleşmesine finanse eden üçüncü kişinin katılımı, alıcı için ekonomik yönden bir farklılık meydana getirmemektedir. Dolayısıyla kredi kullanımı yoluyla kurulan sözleşmeye taksitle satış sözleşmesi hükümlerinin uygulanması kabul edilirken, kredi kartıyla kurulan sözleşmelere uygulanmamasının haklı bir gerekçesi bulunmamaktadır. Bununla birlikte bir yönetmelik hükmünün kanuna aykırı bir düzenleme getirmesi, normlar hiyerarşisi nedeniyle kabul edilemez. Diğer bir ifadeyle TBK m. 263/II, finanse eden üçüncü kişinin katıldığı sözleşmelerde taksitle satış sözleşmesi hükümlerinin uygulanacağını öngörmüşken, alıcıya tanınan bu imkânın yönetmelik hükmü ile ortadan kaldırılması mümkün olmamalıdır³⁰. Bu nedenle TBK m. 263/II'nin şartlarının sağlandığı bir sözleşme ilişkisine, kredi kartıyla kurulan sözleşmeler de dahil olmak üzere, taksitle satış sözleşmesinin hükümleri uygulama alanı bulmalıdır³¹. Nitekim kanun koyucu da kredi kartı işlemlerini koruyucu hükümlerin dışında bırakmamaktadır. TKHK m. 22/II uyarınca kredi kartı sözleşmesi, belirli koşulların gerçekleşmesi hâlinde tüketici kredisi sözleşmesi olarak değerlendirilmektedir. Bu durum da kredi kartı yoluyla kurulan sözleşme ilişkilerinin yönetmelik hükmü ile koruyucu hükümler dışında tutulmasının haklı bir temeli bulunmadığını göstermektedir.

TBK m. 263/II gereğince, alıcı ile alıcıyı finanse eden üçüncü kişi arasındaki kredi kartı veya kredi sözleşmesine taşınır satış sözleşmesi hükümlerinin kıyasen uygulanabilmesi için bu sözleşmelerin, satış sözleşmesiyle ekonomik birlik/bütünlük içerisinde bulunması gerekmektedir³². Konumuz

²⁷ ERGÜNE, s. 532; DEVELİOĞLU, s. 550.

²⁸ ASLAN, s. 346; ERGÜNE, s. 532; AKİPEK, s. 493; AYDOĞDU, TUNCER, s. 530; DEMİR, s. 37; ÖKSÜZ, s. 82.

²⁹ ÖZDEMİR, KORKMAZ, s. 419. Nitekim taksitle satış sözleşmesi nedeniyle alıcı ile finans kuruluşu arasında sözleşme ilişkisi meydana gelmektedir.

³⁰ AYDOĞDU, TUNCER, s. 531.

³¹ SERDAR, s. 487 ve 495-496; AYDOĞDU, TUNCER, s. 531-532. Aksi yönde bkz. İLGÜN, s. 15.

³² SERDAR, s. 485 ve 488; ÖZDEMİR, KORKMAZ, s. 420; AYDOĞDU, TUNCER, s. 531. Ekonomik bütünlük, her somut olay içerisinde değerlendirilmelidir. Ancak öğretide genellikle; finanse eden-ödünc veren (genellikle kredi kartı

açısından bu hususun önemi, alıcı ile alıcıyı finanse eden üçüncü kişi arasındaki sözleşme hükümlerine, kıyasen taşınır satışı hükümlerinin uygulanması hâlinde alıcının, TBK m. 261'den doğan haklarını finanse eden üçüncü kişiye karşı kullanma imkanını elde etmesinde yatmaktadır³³. Böyle bir durum, alıcı lehine önemli bir menfaat yaratmaktadır. Nitekim alıcı, ödemeyi üstlendiği taksitlerin ifasında güçlük yaşaması hâlinde genel uyarılama hükmü olan TBK m. 138'in sıkı koşullarını ispat etmekten kurtulmaktadır. Aynı zamanda TBK m. 261 hükmü emredici bir düzenleme olduğundan, alıcı ile kendisini finanse eden üçüncü kişi arasındaki sözleşmede bulunan olumsuz bir uyarılama hükmünün de geçerliliğinden bahsedilemez³⁴. Diğer bir ifadeyle alıcı ile alıcıyı finanse eden üçüncü kişi, taksitlerin ödenmesinde güçlük yaşanması ve buna bağlı olarak temerrüde düşülmesi durumunda alıcının TBK m. 261 hükmünden yararlanmayacağı konusunda anlaşmış olsalar dahi bu husus geçersiz olacaktır. Aynı sonuca genel işlem koşulları veya TKHK'da yer alan haksız şartlar hükümleri çerçevesinde de varmak mümkündür. Zira alıcıyı finanse eden üçüncü kişinin (genellikle banka) alıcılarla yapmış oldukları bu tür sözleşmeler, çoğu zaman genel işlem koşulu içeren sözleşmeler kapsamındadır. Bu nedenle alıcının lehine olan emredici hukuk kuralına aykırı bir anlaşma bu yönüyle de yazılmamış sayılabilir. Nitekim genel işlem koşullarının emredici kurallara yönelik değil, düzenleyici kurallara yönelik olması gerekir.

Alıcı ile finanse eden üçüncü kişi arasındaki sözleşmeye taksitle satış sözleşmesi hükümlerinin kıyasen uygulanması, TBK m. 261 hükmünün taraflar arasındaki sözleşmeye de uygulanma imkânını doğurmaktadır. Bu durumda ise taksitleri ödemede temerrüde düşen alıcı, ilgili maddede belirtilen şartları sağlayarak finanse edene zarar vermeyen yeni bir düzenleme yapılmasını hâkimden talep edebilir. Ancak hâkim tarafından alınabileceği belirtilen satılanın geri alınmasının yasaklanması tedbirinin, söz konusu sözleşmeye uygulanma ihtimalinin bulunmadığı söylenebilir. Zira taksitle satış

veya kredi kullandırılması yoluyla) ile satıcı arasında çerçeve sözleşmenin bulunması, finanse edenin bizzat satıcı tarafından sağlanması, satıcının sadece belirli finans verenlerle anlaşılması durumunda ürünün taksitle satılabileceğini belirtmesi, satıcının sözleşme konusu malın satın alınmak istenmesi hâlinde anlaşmalı finans kuruluşlarından uygun koşullarda kredi temin edilebileceğini belirtmesi, alıcıya almış olduğu kredi üzerinde tasarrufta bulunma imkanı tanımaksızın kredinin finans kuruluşu tarafından doğrudan satıcıya aktarılması, talep edilen kredinin belirli bir ürüne yönelik olduğunun alıcı ile finans eden arasındaki sözleşmede veya talep formunda belirtilmesi, satış bedeli ile kredi miktarının birbirine denk olması gibi benzeri örneklerde satış sözleşmesi ile alıcının finanse eden üçüncü kişiyle yapmış olduğu sözleşmenin (genellikle kredi kartı veya kredi sözleşmesi) ekonomik birlik içerisinde olduğu kabul edilmektedir., SERDAR, s. 489; ERGÜNE, s. 533- 534; OZANOĞLU, s. 115; GIGER, Art. 226m, s. 435 vd, Pn. 145 vd; STAUDER, Art. 226m, Pn. 76; Belirtmek gerekir ki üçüncü kişinin finanse ettiği satış sözleşmesi, taksitle satış sözleşmesi değil peşin satış sözleşmesi olmakla birlikte alıcı, üçüncü kişiden elde ettiği bu finansmanı yine taksitler hâlinde üçüncü kişiye ödeyecekse, TBK m. 263/III'te belirtilen istisnai hallerde taksitle satış sözleşmesine ilişkin hükümler uygulanmaz. Buna göre yasal asgari peşinatın finanse eden kişiye ödenmesi ve peşin satış bedelinin ödünç sözleşmesinin yapılması sırasında bir ilave yapılmaksızın karşılanması durumunda bu satış sözleşmesine taksitle satışa ilişkin hükümler uygulanmaz. Nitekim TBK m. 263/III'ün gerekçesinde de satış bedelinin bir ödünç sözleşmesi çerçevesinde sağlandığı peşin alımlarla ilgili olarak hangi durumda taksitle satış sözleşmesi hükümlerinin uygulanmayacağını belirtildiği işaret edilmektedir. Ancak satışın finanse edilmesi için alıcı ile üçüncü kişi arasında taksitle ödenmesi kararlaştırılan ve satış sözleşmesi ile arasında ekonomik birlik bulunan ödünç sözleşmesine taksitle satış sözleşmesi hükümleri kıyasen uygulanabilir., SERDAR, s. 488; ERGÜNE, s. 536.

³³ Öğretide, TBK m. 263/II ile TBK m. 257 birlikte değerlendirildiğinde, alıcının satış sözleşmesinden doğan def'ilerini, alacağı devralan ödünç verene karşı da ileri sürebilmesi gerektiği belirtilmektedir., AYDOĞDU, TUNCER, s. 531; ÖZDEMİR, KORKMAZ, s. 421; SERDAR, s. 493-494.

³⁴ TBK m. 138 hükmü düzenleyici hüküm olduğundan, sıkı koşullara tabi olsa dahi, hükmün aksinin kararlaştırılması mümkündür. Özellikle sözleşmenin uyarlanması imkanını ortadan kaldıran anlaşmalar yahut kayıtlar, kişisel veya ekonomik özgürlüklere aykırı olması durumunda geçersiz kabul edilmektedir., KAHRAMAN, s. 363; ZINDEL, SCHOTT, Art. 373, Pn. 34.

sözleşmesi hükümlerinin kıyasen uygulanmasının kabul edilmesi, finanse eden üçüncü kişinin satıcı sıfatı kazanmasını sağlamaz. Bununla birlikte “kıyasen uygulamanın” kabul edilebilmesi için hükmün somut olayın niteliğine uygun düşmesi gerekmektedir. Temel ilişkide satıcının yerine getirmiş olduğu edimi (satılanı), finanse eden üçüncü kişinin alıcı ile arasındaki sözleşmeden dönerek geri isteyebilmesi, somut olayın özellikleriyle bağdaşmaz.

Taksitle satışın uygulama alanının düzenleyen TBK m. 263/IV, hâkim müdahalesini düzenleyen TBK m. 261’e gönderme yapmaktadır. Buna göre, alıcının tacir sıfatıyla hareket ettiği veya malın bir ticari işletmenin ihtiyacı için ya da mesleki amaçlarla satın alındığı durumlarda da TBK m. 261 uygulama alanı bulabilir. Dolayısıyla bu nitelikteki sözleşmelerde de hâkim müdahalesinden söz etmek mümkündür³⁵.

1. Alıcının Bedeli Ödemede Temerrüde Düşmesi

Hâkimin satış sözleşmesine müdahale edebilmesi için gereken ilk şart, alıcının borçlarını ödemede temerrüde düşmüş olmasıdır (TBK m. 261)³⁶. Satış sözleşmesinde alıcının borcu, satılan malın bedelini ödemek olup bedelin para olması şarttır³⁷. Taksitle satış sözleşmesi özelinde ise alıcının borçları, peşinat ve/veya taksitleri ödemektir. Bu nedenle hâkimin müdahalesi, peşinatın veya taksitlerin ödenmediği durumlarda uygulama alanı bulur³⁸. Peşinat ödemesi, taksitle satış sözleşmesinin zorunlu bir unsuru olmadığından³⁹, TBK m. 261’in uygulanmasında sıklıkla karşılaşılmayabilir. Nitekim TBK m. 256/III’te satıcının, kanunda belirtilen asgari peşinatı almaksızın satış konusu malı alıcıya devretmesi hâlinde ödenmeyen peşinatın talep edilemeyeceği düzenlenmiştir. Aynı hükmün son fıkrasında ise peşinattan vazgeçilmesi sebebiyle satış bedelinde artırma yapılmasının hükümsüz olacağı ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu iki düzenleme birlikte değerlendirildiğinde, peşinat hiç alınmaksızın geçerli bir taksitle satış sözleşmesi yapılabileceği ancak bunun hukuki sonuçlarına satıcının katlanacağı söylenebilir. Nitekim taksitle satış sözleşmesine karakteristik özelliğini kazandıran edim, alıcının bedeli birden fazla taksit hâlinde ödemesidir⁴⁰.

³⁵ KANDEMİR, s. 146; ÖKSÜZ, s. 148.

³⁶ Öğretide Erzurumluoğlu, TBK m. 261’de hangi sebeplerle temerrüde düşüldüğü konusunda bir ayrım yapılmadığını, genel bir ifadenin tercih edildiğini, alıcının güvence vermesi ve satıcının zararının olmamasının söz konusu maddenin uygulanabilmesi için yeterli olduğunu belirtmektedir., ERZURUMLUOĞLU, s. 56.

³⁷ EREN, Özel Hükümler, s. 36, Pn.107; SEROZAN, s. 106; NOMER, ENGİN, s. 51, Pn. 34; YAVUZ, ACAR, ÖZEN, s. 59.

³⁸ ÖKSÜZ, s. 147, dn. 601.

³⁹ AYDOĞDU, KAHVECİ, s. 311; ERZURUMLUOĞLU, s. 51; Tüketici işlemi niteliğindeki taksitle satış sözleşmelerinde peşinat ödeme zorunluluğunun bulunmadığı yönünde bkz. ÇABRİ, s. 338; ÜNLÜTEPE, Tüketicinin Korunması, s. 308. Peşinat ödemesi, satış bedelinin belirli bir kısmını ödeme gücünden yoksun olan alıcıların satış sözleşmesine girişmelerini önlemeye yönelik olduğu yönünde bkz. AKÜNAL, s. 90. Peşinat ödemesinin zorunluluk olarak düzenlendiği ancak peşinatın ödenmemesi veya kararlaştırılmamasının sözleşmenin geçerliliğine etkide bulunmayacağı yönünde bkz. DEVELİOĞLU, s. 530.

⁴⁰ GİGER, Art. 226a, s. 165, Pn. 23; ÖZDEMİR, KORKMAZ, s. 387-388; ÇABRİ, s. 336; SERT SÜTÇÜ, s. 143; ALTUNKAYA, s. 334; İNAL, s. 540; ASLAN, s. 349; DEMİR, s. 44; KANDEMİR, s. 61; İLGÜN, s. 11. TKHK m. 17’nin gerekçesinde de malın tesliminin veya hizmetin ne zaman ifa edildiği değil, tüketicinin ödeme şeklinin önem arz ettiği belirtilmektedir; Malın teslimi veya hizmetin ifasının sözleşmenin kurulduğu sırada yapılmasının zorunlu olmadığı,

Taksitle satış sözleşmesinde alıcının bedeli taksitler hâlinde ödemesi, bütün bir borcun kısmen ifası olmayıp; her bir taksit, ayrı vadesi bulunan bağımsız bir borç niteliğindedir⁴¹. Sözleşmede malın toplam fiyatının gösterilmesi, taksitler hâlinde yerine getirilen edimlerin kısmi ifa olarak nitelendirilmesi için yeterli değildir. Kısmi ifadan bahsedebilmek için bütün borç belirli ve muaccel olmalıdır (TBK m. 84). Dolayısıyla bir taksitin vadesinin gelmesi hâlinde alacaklının bu sebeple ifayı reddetmesi mümkün değildir.

Alıcının taksit veya peşinat ödemesinde temerrüde düşmesi durumunda, TBK m. 259 ile m. 261 hükümleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi gerekmektedir. TBK m. 259'un ilk fıkrasında alıcının peşinatı ödemede temerrüde düşmesi hâlinde satıcının, sadece peşinatı isteyebileceği veya sözleşmeden dönebileceği belirtilmiştir; ikinci fıkrasında ise taksitleri ödemede temerrüde düşülmesi ve belirli şartların varlığı hâlinde satıcının, muaccel olan taksitleri veya kalan satış bedelinin tamamını talep edebileceği yahut sözleşmeden dönebileceği düzenlenmiştir. TBK m. 261'in uygulanabilmesi için taksit miktarı ve sayı yönünden bir kısıtlama kanun metninde bulunmamaktadır. Dolayısıyla alıcının herhangi bir taksit ödemesinde temerrüde düşmesi hâlinde, TBK m. 261 gereğince hâkim müdahalesi talep edilebilir. Alıcının herhangi bir taksit ödemesinde temerrüde düşmesi ve temerrüde düşülen taksitin TBK m. 259'un aradığı anlamda bir taksit olması durumunda satıcının, geriye kalan satış bedelinin tamamını istemesi veya sözleşmeden dönmeye yönelik olan talebi, TBK m. 261 hükmüyle etkisiz hale getirilebilir. Aynı sonuca alıcının peşinat ödemesinde yaşamış olduğu temerrüt hâli için de varılabilir. Alıcı, satıcının özellikle sözleşmeden dönme yönündeki iradesini, TBK m. 261 hükmüne başvurarak en azından konu hakkında hâkim tarafından karar verilinceye kadar etkisizleştirebilir.

Taksitlerin ödenmesinde yaşanan temerrüt sebebiyle satıcının, kalan satış bedelinin tamamını talep etmeden veya sözleşmeden dönme hakkını kullanmadan önce alıcıya en az on beş günlük süre tanınması gerekmektedir (TBK m. 259/III)⁴². Aynı sonuca, peşinat ödemesinde temerrüde düşülmesi durumunda satıcının sözleşmeden dönmek istemesi hâlinde de varılabilir. Zira TBK m. 259/III hükmünün TBK m. 259/I-II' yi kapsayacak şekilde yorumlanması isabetli olur⁴³. Bu durumda satıcı, sözleşmeden dönmeden önce alıcıya en az on beş günlük bir süre tanımak zorundadır. Bu sürenin ek ödeme süresi olduğu TBK m. 259'un gerekçesinde belirtilmektedir. Dolayısıyla TBK m. 259/III'te

dolayısıyla sözleşmenin kurulmasından sonra edimin ifa edilmesi veya hizmetin görülmesi durumlarının da taksitle satışa ilişkin TKHK kapsamında yer aldığı yönünde bkz. ZEVKLİLER, ÖZEL, s. 208-209; AYDOĞDU, TUNCER, s. 528.

⁴¹ OZANOĞLU, s. 65; ÜNLÜTEPE, Tüketicinin Korunması, s. 307. Satış bedelinin taksitler hâlinde ödenmesinin kararlaştırılması hâlinde alacaklının kısmen ifayı reddedebileceğinin düzenlendiği ve emredici nitelikte olmayan TBK m. 84'ten ayrıldığı yönünde bkz. YAVUZ, ACAR, ÖZEN, s. 278. Öğretide Gümüş, tarafların taksitle satış sözleşmesiyle TBK m. 84'ten ayrıldıklarını ve farklı vadelerde kararlaştırmış oldukları taksitlerle kısmen ifa üzerinde anlaşmalarını ileri sürmektedir., GÜMÜŞ, Özel Hükümler, s. 179; Taksitle satış sözleşmesinde alıcının üstlenmiş olduğu bedeli taksit şeklinde ifa edebilmesi kanun tarafından getirilen bir zorunluluk olduğundan, alacaklının kısmi ifayı reddetme hakkının bulunmadığı yönünde bkz. ÇAĞLAYAN AYGÜN, s. 362.

⁴² TBK m. 259/III gereğince alıcıya tanınan on beş günlük sürenin, alıcıya son bir ödeme imkânı tanımak suretiyle menfaatlerini korumaya yönelik olarak düzenlendiği yönünde bkz. DEVELİOĞLU, s. 541.

⁴³ Öğretide Aydoğdu ve Kahveci, satıcının peşinatın ödenmemesi nedeniyle sözleşmeden dönebilmesi için dönme hakkını açıkça saklı tutmasına gerek olmadığını ve TBK m. 259/III' de belirtilen on beş günlük sürenin tanınmasının şart olmadığını ileri sürmektedir., AYDOĞDU, KAHVECİ, s. 317.

öngörülen bu süre, maddede alıcıya karşı kullanılabileceği belirtilen hakların, alıcının hâkim müdahalesine başvurması suretiyle en azından geçici olarak sonuç doğurmasını engelleyebilecek zamanı alıcıya sağlamaktadır. Benzer şekilde TKHK m. 19/I'de alıcının taksitlerin ödenmesi hususunda temerrüde düşmesi durumunda satıcının, kalan borcun ifasını talep edebileceği belirtilmektedir. Söz konusu hükümde belirtilen şartların yanında satıcının, alıcıya en az otuz günlük süre tanıyarak muacceliyet uyarısında bulunması şarttır. Ancak satıcının tüketici işlemi niteliğindeki bu sözleşmeden dönmesi için alıcıya tanınması gereken bir süre TKHK'da düzenlenmemiştir. TKHK'da hüküm bulunmayan hallerde genel hüküm mahiyetinde TBK hükümlerinin uygulanması gerektiğinden (TKHK m. 83/I), tüketici işlemi niteliğindeki taksitle satış sözleşmesinden dönmek isteyen satıcının, tüketiciye on beş günlük süre tanınması gerektiği ileri sürülebilir⁴⁴. Ancak TKHK'da kalan edimlerin ifası için otuz günlük süre tanınmışken, daha ağır sonuçları olan sözleşmeden dönme bakımından TBK'da belirtilen on beş günlük sürenin uygulanmasının tüketici lehine olduğu söylenemez. Taksitle satışa ilişkin düzenlemelerin tüketiciyi koruma amacı taşıması sebebiyle, tüketicinin temerrüdü hâlinde satıcının buna bağlı haklarının genel hükümlere göre daha sınırlandırıcı biçimde düzenlenmiş olması⁴⁵ da görüşümüzü desteklemektedir. Bununla birlikte TBK'da sözleşmeden dönme veya kalan borçların ifası konusunda alıcıya aynı süreyi (on beş gün) tanıma noktasında irade gösteren kanun koyucunun, tüketici işlemlerinde dönme için on beş, kalan borçların ifası için otuz günlük süre tanınması yönünde bilinçli bir tercih ortaya koyduğunu ileri sürmek isabetli değildir. Bu nedenle süreler konusunda birlik sağlanması, tüketicinin korunması, dönmenin ağır sonuçları ve tüketiciye bu ağır sonuçlardan kurtularak sözleşmenin ayakta tutulabilmesi için son bir imkân tanınması gerekliliği göz önünde bulundurulmalıdır. Dolayısıyla kanaatimizce, kalan borçların ifası amacıyla TKHK'da tüketiciye tanınan otuz günlük sürenin, sözleşmeden dönme hâli için de uygulanması gerekmektedir.

Alıcının bedeli ödemede temerrüde düşmesi, nitelik olarak bir borçlu temerrüdü hâlidir⁴⁶. Kararlaştırılan taksitlerin ödenmesinde alıcının temerrüde düşebilmesi için kural olarak ihtar şarttır (TBK m. 117). Ancak taksitle satış sözleşmesinin mahiyeti gereği sözleşmenin kuruluşunda ödenmesi gereken taksit sayısı, vadesi ve bedeli belirlenmektedir⁴⁷. Nitekim satış sözleşmesine konu olan malın bir ticari faaliyet kapsamında satılması hâlinde sözleşmenin unsurlarından biri taksitlerin tutarı ve vadesidir (TBK m. 253/III, b. 7). Ancak bu durumun sadece ticari faaliyete ilişkin satışlarda meydana gelebileceğini söylemek yerinde olmaz. Zira ticari faaliyet kapsamında satılan bir mal olmasa dahi taraflar, aralarında yapmış oldukları sözleşmede taksit sayısını, her bir taksit tutarını ve vadesini

⁴⁴ ÜNLÜTEPE, Tüketicinin Korunması, s. 349.

⁴⁵ İNCEOĞLU, s. 51-52; ÜNLÜTEPE, Taksitle Satım Sözleşmesi, s. 170-171; KANDEMİR, s. 135.

⁴⁶ Satış sözleşmesinin tanımının yapıldığı TBK m. 207 ve alıcının borçlarının düzenlendiği TBK m. 232 hükmünden anlaşıldığı üzere satış bedelini ödeme borcu, alıcının asli borcu olarak düzenlenmiştir., YAVUZ, ACAR, ÖZEN, s. 215; TANDOĞAN, s. 210; GÜMÜŞ, Özel Hükümler, s. 141.

⁴⁷ İNCEOĞLU, s. 17. Taksitle satış sözleşmelerinde genellikle taksitlerin ödeme tarihlerinin açıkça belirlenmesi nedeniyle temerrüt ihtarına gerek bulunmadığı, ancak istisnai olarak ödeme tarihlerinin taraflarca kararlaştırılmaması hâlinde satıcının ödeme tarihini belirlemek üzere yapacağı ihtarın, temerrüt için gereken ihtar yerine geçeceği yönünde bkz. TANDOĞAN, s. 309; DEVELİOĞLU, s. 539.

belirlenmektedirler⁴⁸. Nitekim tüketici ile kurulan taksitle satış sözleşmelerini kapsamına alan TSSHY m. 6/I' de ödeme planı, taksitle satış sözleşmesinde bulunması gereken unsurlar arasında belirtilmiştir⁴⁹. Dolayısıyla alıcının ödemeyi üstlendiği edime ilişkin taksit sayısı, miktarı, ödeme planı sözleşmede yer alacağından, alıcının temerrüde düşmesi için ayrıca bir ihtar şartının aranmasına gerek bulunmamaktadır. Özetle ticari faaliyet kapsamında olmasa dahi taksitle satış sözleşmelerinde taraflar, alıcının borcu için vade kararlaştırmaktadırlar. Bu nedenle alıcının temerrüde düştüğünün kabul edilmesi için satıcı tarafından ihtar yapılmış olması aranmaz. (TBK m. 117/II).

TBK m. 261'de alıcının temerrüde düşmesi gerektiğinden bahsedilmektedir. Ancak alıcı henüz temerrüde düşmemiş olmakla birlikte alıcının ekonomik durumu, sözleşmede belirlenen şartlara göre edimini ifa etmesini engelleyecek kadar kötüleşmişse, bu durumun ispatı hâlinde (taksitlerin ödenemeyeceği olgusu ispat edilmelidir) TBK m. 261 hükmü uygulama alanı bulmalıdır⁵⁰. Zira aksi bir yorumla mutlaka temerrüt hâlini aramak, her iki tarafın da menfaatine aykırılık oluşturabilir. Bu sonuç ise kanunun varmak istediği amaç ile bağdaşmaz. Örneğin sözleşmenin kurulmasından sonra ticari hayatı ciddi şekilde sarsılan ve taksitleri ödeyemeyeceği belli veya kuvvetle muhtemel olan bir alıcıyı, henüz taksitleri ödeme vadesi gelmediği ve temerrüde düşmediği için TBK m. 261'den yararlandırmamak çok şekli bir yaklaşım olur. Nitekim satıcının bir an önce güvenceye kavuşması ve alıcıya ödeme kolaylığı sağlanması, her iki tarafın menfaatine uygun düşer. Bununla birlikte temerrüde henüz düşmemiş olan alıcının, TBK m. 261 hükmünden faydalanamayacağını düşünerek, diğer şartların da varlığı hâlinde, TBK m. 138' e göre sözleşmenin uyarlanmasını talep etmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır. Diğer bir ifadeyle sözleşmenin kurulmasından sonra meydana gelen olağanüstü değişikliklerin, alıcının borcunu ifa etmesini aşırı güçleştirmesi hâlinde TBK m. 138 çerçevesinde uyarlama gündeme gelebilir. Söz konusu genel uyarlama hükmüne başvurulması durumunda ise alıcının, kabul edilebilir bir teminat gösterme ve aynı zamanda satıcının da yapılacak olan düzenlemeden zarar görmeme şartı bulunmamaktadır. Ancak kabul etmek gerekir ki TBK m. 138 hükmünün uygulanabilmesi için gereken şartlar, TBK m. 261' e göre çok daha sıkıdır. Nitekim alıcının yaşadığı ekonomik güçlüğü veya temerrüdü ileri sürerek kolaylıkla TBK m. 138 hükmüne başvurması mümkün

⁴⁸ DEVELİOĞLU, s. 539. Öğretide Nomer ve İlkay, haklı olarak taksitle satış sözleşmesinde bedelin belirlenebilir olmasının yeterli olmadığını, toplam satış bedelinin sözleşmede açıkça gösterilmesi gerektiğini ifade etmektedir., NOMER, İLKAY, s. 55, Pn. 44. TBK'da veya TKHK'da asgari bir taksit sayısından söz edilmemiştir. Ancak malın ticari faaliyet çerçevesinde satılması hâlinde sözleşmede bulunması gereken hususların belirtildiği TBK m. 253/III, b.7' de "ikiden az olmamak üzere taksit sayısı" ifadesi yer almaktadır; Nitekim TKHK m. 17'nin gerekçesinde de ödemenin hangi aralıklarla yapıldığının önem arz etmediği, tüketicinin ödemeleri kısım kısım yaptığı durumlarda taksitle satış sözleşmesinin söz konusu olacağı belirtilmektedir. Dolayısıyla açıkça belirtilmese de taksitle satış sözleşmesinin varlığından bahsedebilmek için en az iki taksitin varlığı mantıki bir zorunluluktur; Taksitle satış sözleşmesinin varlığı için en az iki taksitin bulunması gerektiği yönünde bkz. TANDOĞAN, s. 301-302; EREN, Özel Hükümler, s. 247, Pn. 760; SEROZAN, s. 178; GÜMÜŞ, Özel Hükümler, s. 177; ÖZDEMİR, KORKMAZ, s. 388; YAVUZ, ACAR, ÖZEN, s. 278; AYDOĞDU, TUNCER, s. 528; DEVELİOĞLU, s. 528; ÇABRİ, s. 337; ALTUNKAYA, s. 335; ÜNLÜTEPE, Tüketicinin Korunması, s. 307; YILMAZ, s. 446.

⁴⁹ Adı geçen yönetmelik, ayrıca tüketicinin kira süresi sonunda bir malın mülkiyetini edinme zorunluluğunun bulunduğu finansal kiralama sözleşmelerini de kapsamı altına almaktadır.

⁵⁰ STAUDER, 226k, Pn.3, Karşı yönde bkz. GIGER, Art 226k, s. 322, Pn. 6 -7.

değildir. Dolayısıyla her iki hükmünde satıcı açısından özelliği dikkate alındığında satıcının, TBK m. 261 hükmünün uygulanmasında daha avantajlı olacağı söylenebilir.

Alıcının ödeme güçlüğü'nün kendi kusurundan kaynaklanıp kaynaklanmadığı ya da hastalık, işsizlik, kaza gibi kendisine isnat edilemeyecek sebeplerden doğmuş olması ve hatta sözleşmenin kurulduğu sırada öngörülebilir olup olmaması önem arz etmez⁵¹. Diğer bir ifadeyle sözleşmenin kurulması sırasında ödeme güçlüğü içerisinde bulunduğu öngörülebilir bir alıcı da TBK m. 261'in koruyuculuğundan yararlanabilir.

Alıcının ödeme güçlüğü içerisinde bulunması geçici bir durum olmalıdır⁵². Sürekli bir ödeme güçlüğü içerisinde olmak, diğer şartların da varlığı hâlinde sözleşmenin uyarlanma imkânından faydalanılmasına neden olabilir⁵³.

2. Alıcının Borcunu Ödeyeceğine Dair Güvence Vermesi

Hâkimin taksitle satış sözleşmesine müdahale edebilmesi için aranan diğer bir şart, alıcının borcunu ödeyeceğine dair satıcıya güvence vermesidir⁵⁴. Gösterilmesi gereken bu güvence, borçlunun edimini ileride yerine getirebileceğine işaret etme bakımından önem arz etmektedir. Diğer bir ifadeyle bu güvenceler, alıcının edimini ifa etme yönündeki iradesini ve ödeme gücünü göstermeye yönelik olup⁵⁵ bu güvence, kişisel veya ayni teminat şeklinde verilebilir. Bu anlamda alıcı, borcuna ilişkin bir kefil veya borcu teminat altına almaya elverişli bir taşınır veya taşınmaz rehini güvencesi yahut bir banka teminat mektubu gösterebilir. Gösterilecek teminatın belirlenmesinde somut olayın özellikleri de dikkate alınır⁵⁶. Burada önem arz eden husus, gösterilen teminatın, alıcının borcunu ifa edememesi durumunda borcu karşılamaya imkân vermesidir. Böyle bir durumda “satıcının da müdahaleden zarar görmeme” şartı esas alınarak, gösterilen teminatın yeterli bir teminat olup olmadığını hâkim değerlendirmelidir. Örneğin gösterilen teminatın satıcının kalan taksit alacaklarının tamamını güvence altına alması ve alıcının edimini ifa etmemesi hâlinde satıcının, bu teminatı paraya çevirerek alacağını tahsil etmesine elverişli nitelikte olması gerekir. Bu nedenle satıcının alacağını karşılamaktan yoksun olan teminatlar kabul edilmemelidir. Dolayısıyla taşınmaz üzerinde sonraki sıra ve derecelerde kurulan ve miktar bakımından yetersiz ayni teminatların yahut ekonomik durumu kendisini dahi idare edemeyecek durumda olan şahsi kefaletlerin geçerli bir güvence olarak kabul edilmemesi, satıcının

⁵¹ STAUDER, Art. 226k, Pn. 4; GÜMÜŞ, Özel Hükümler, s. 218; YAVUZ, ACAR, ÖZEN, s. 300; YILMAZ, s. 468; KANDEMİR, s. 145.

⁵² YAVUZ, ACAR, ÖZEN, s. 300; KANDEMİR, s. 145. Geçici ödeme güçlüğü içindeki iyiniyetli alıcıların, bu düzenleme sayesinde ağır bir ekonomik sarsıntının eşliğinden dönme imkânı elde ettikleri yönünde bkz. İNCEOĞLU, s. 36.

⁵³ TAT, s. 310

⁵⁴ Alıcının güvence göstermekle yükümlü olmasının, gelecekte sözleşmeden doğan yükümlülüğünü yerine getireceğine ilişkin ispat yükünün kendisine ait olduğunu gösterdiği yönünde bkz. GIGER, Art 226k, s. 323, Pn. 8.

⁵⁵ GIGER, Art. 226k, s. 323, Pn. 8; AKÜNAL, s. 101; GÜMÜŞ, Özel Hükümler, s. 218; ÖKSÜZ, s. 147; KANDEMİR, s. 145.

⁵⁶ GIGER, Art. 226k, s. 324, Pn. 10.

menfaatini korumak bakımından önem arz etmektedir⁵⁷. Bununla birlikte hâkimin gösterilen teminatın yeterli olup olmadığı konusundaki kanaatinin oluşmasını sağlayacak bir diğer özellik, teminatın paraya çevrilmesindeki kolaylık olabilir. Güçlü bir teminat olarak değerlendirilen taşınmaz rehininin günümüzde paraya çevrilmesi uzun sürebilmektedir. Bu durum ise satıcının alacağına geç kavuşmasına sebebiyet vererek ekonomik açıdan zarar görmesine neden olabilir. Özellikle süresiz ve görüldüğünde ödenir banka teminat mektuplarının satıcı için çok daha elverişli bir teminat olduğunu söylemek yanlış olmaz. Fakat birçok uyuşmazlıkta, borcu karşılamaya yeterli bir ayni teminatın (özellikle taşınmaz rehininin) sunulması, hâkimin sözleşmeye müdahalesi için makul kabul edilebilir.

3. Müdahale Neticesinde Satıcının Zarara Uğramayacak Olması

TBK m. 261'in uygulanabilmesi için gereken son şart, hâkimin müdahalesinin satıcının zarara uğramasına sebebiyet vermeyecek olmasıdır. Alıcının hâkimin müdahalesini talep etmesi hâlinde güvence göstermekle yükümlü olması, bir anlamda satıcının zarar görmesini önlemeye yöneliktir. Dolayısıyla alıcının TBK m. 261 gereği hâkim müdahalesini talep ettiği hallerde hâkim, satıcının zarara uğrayacağı şekilde taraflar arasındaki sözleşmeye etkide bulunamaz. Satıcının yeni düzenlemeden zarara uğramamasıyla kastedilen, hâkim tarafından yapılan müdahale sonucunda satıcının, sözleşme gereği gibi ifa edilmiş olsaydı bulunacağı konumdan daha kötü bir duruma düşmeyecek olmasıdır⁵⁸. Diğer bir ifadeyle satıcının yeni düzenleme gereğince zarara uğrayıp uğramadığının tespit edilmesinde iki durumun kıyaslanması gerekmektedir. Satıcının sözleşmenin gereği gibi ifa edilmiş olması hâlinde içinde bulunacağı durum ile hâkimin sözleşmeye müdahale ederek yapmış olduğu yeni düzenleme çerçevesinde sözleşmenin ifa edilmiş olması hâlinde satıcının içerisinde bulunacağı durum arasındaki fark, satıcının zarara uğramış olmasını ifade eder⁵⁹.

Hâkimin sözleşmeye müdahalesi sonucunda satıcının hiç zarara uğramaması, ülkemizin günümüz ekonomik koşulları karşısında pek olası görünmemektedir. Dolayısıyla buradaki şartı, satıcının önemli bir zarara uğramaması şeklinde değerlendirmek mümkün olabilir mi?

Satıcının zarar görmeme şartı katı şekilde yorumlanır ve uygulanırsa, günümüzde ülkemizin içerisinde bulunduğu ekonomik koşullar bakımından hâkimin sözleşmeye müdahale edebileceğini söylemek çok güçtür. Zira enflasyonist ve döviz kurlarının çok hareketli olduğu bir ekonomik piyasada taksitlerin süresini uzatmak, vade tarihlerini değiştirmek gibi bazı önlemler (taksitlerin miktarı azaltılmasa bile), dolaylı dahi olsa satıcının zararına olabilir. Örneğin nisan ayında ödenmesi gereken

⁵⁷ Alıcının güvence göstererek ödeme iradesini ortaya koyması ve hâkimin gösterilen güvenceyi değerlendirmesi bir anlamda alıcının geçmişten günümüze ve geleceğe ilişkin mali durumunu tespit etmeye yöneliktir., GIGER, Art 226k, s. 323, Pn. 8.

⁵⁸ GIGER, Art 226k, s. 324, Pn. 9; STAUDER, Art. 226k, Pn. 5; YAVUZ, ACAR, ÖZEN, s. 300; ÖKSÜZ, s. 147.

⁵⁹ Öğretide Stauder, satıcının, alıcıyı saldırgan veya yanıltıcı reklam yoluyla bu şekilde bir sözleşme yapmaya ve dolayısıyla kendisi için sürdürülemez bir ödeme yükümlülüğü altına girmesine neden olması durumunda dahi hâkimin sözleşmeye müdahalesinde satıcının zarara uğramama şartının geçerli olduğunu ancak alınacak olan tedbirde bu durumun göz önünde bulundurabileceğini ileri sürmektedir., STAUDER, Art 226k, Pn. 5. Türk hukuku bakımından somut olayın özelliğine göre TBK'nın irade sakatlığı hükümleri, TTK çerçevesinde haksız rekabet hükümleri veya TKHK m. 61-63 ve Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliği çerçevesinde hareket edilebilir. RG, T.10.01.2025, S.29232.

100.000 TL taksitin, vade günündeki dolar karşılığı, taksitin vadesinin ertelendiği gündeki dolar karşılığından çok daha az olabilir yahut 100.000 TL taksitin vade gününde piyasadaki satın alma gücüyle bir ay sonraki satın alma gücü aynı olmayabilir. Nitekim Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay içtihatlarında da borçlunun borcunu süresinde ifa etmemesi ve temerrüde düşmesi hâlinde, alacaklının alacağının enflasyon karşısında değer kaybına uğradığı haklı olarak kabul edilmektedir⁶⁰. Bu tür durumların tersinin olabilmesi, eş anlatımla taksit vadesinin ertelenmesi durumunda taksit miktarının yeni vade tarihinde dolar karşısında değer kazanması veya yeni vade gününde satın alma gücünün daha fazla olabilmesi de mümkündür. Ancak sadece resmî kurumların enflasyon veya yıl sonu döviz kuru tahminleri⁶¹ bu ihtimalin çok zayıf olduğunu göstermektedir. Bu nedenle günümüz koşullarında hâkimin sözleşmeye her müdahalesi, az veya çok satıcı aleyhine bir zarar meydana getirebilir. Dolayısıyla “satıcının zarar görmeme” şartının değerlendirilmesinde çok katı olunmamalı, somut olayın özelliğine göre hareket edilerek karar verilmelidir. Satıcının önemli ölçüde zarar görmesine neden olan veya kendisinden karşılanması beklenilmeyecek derecede zarar görmesine sebebiyet verebilecek mahiyette müdahalelerden kaçınılması gerekir. Diğer bir ifadeyle kanunda yer alan, satıcının yapılacak düzenleme nedeniyle “zarara uğramaması” şartı, “önemli ölçüde zarara uğramama” şeklinde okunmalıdır. Aksi halde günümüz koşullarında “zarar görmeme” şartı sağlanamayacağından, hüküm neredeyse hiç uygulama alanı bulmaz. Satıcının önemli ölçüde zarar görüp görmeyeceği, somut olayın özellikleri dikkate alınarak belirlenebilir. Satıcının, sözleşme edimlerinin başlangıçta kararlaştırıldığı şekilde ifa edilmesi hâlinde bulunacağı ekonomik durum ile hâkimin öngördüğü yeni düzenleme çerçevesinde ifa edilmesi hâlinde içerisinde bulunacağı ekonomik durum arasında önemli bir fark bulunması, satıcının önemli ölçüde zarara uğrayabileceğine işaret edebilir. Diğer bir ifadeyle satıcının hâkimin müdahalesi sonucu oluşan yeni koşullar çerçevesinde alıcı ile sözleşme ilişkisine girmesi beklenemez ise zararın önemli ölçüde olduğu sonucuna varılabilir.

⁶⁰ “...3095 sayılı Kanun'da belirlenen faiz oranlarının enflasyon oranlarının altında kaldığı, bu nedenle başvurunun borçlunun borcunu vadesinde ifa etme yükümlülüğünü yerine getirmemesinden kaynaklı olarak geç kavuştuğu alacağının enflasyon karşısında değer kaybına uğradığı açıktır... Dolayısıyla 818 sayılı mülga Kanun'un 105. ve 6098 sayılı Kanun'un 122. maddeleri kapsamında münzam zarar davasının alacakların enflasyon karşısında uğradığı değer kaybının tazmin edilmesini güvence altına almadığı ve bu yöndeki içtihadın etkili bir hukuk yolunun bulunduğu yönünde gelişme göstermediği görülmüştür. Bu nedenle alacağın enflasyon nedeniyle uğradığı değer kaybının tazmin edilmesi açısından 818 sayılı mülga Kanun'un 105. ve 6098 sayılı Kanun'un 122. maddeleri kapsamında münzam zarar davasının da teorik düzeyde başarı şansı sunma kapasitesinin bulunmadığı değerlendirilmiştir. Sonuç olarak hukuk sisteminde başvurunun alacağının enflasyon karşısında uğradığı değer kaybının tazmin edilmesini sağlayacak etkili bir hukuk yolunun bulunmadığı kanaatine varılmıştır... Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir...” Anayasa Mahkemesi, T. 08.07.2025, Caner Şafak (Başvuru No: 2024/41763): <http://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>, (E.T. 09.10.2025). Benzer yönde bkz. Anayasa Mahkemesi, T. 21.12.2017, Ano İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti (Başvuru No: 2014/2267): <http://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>, (E.T. 12.10.2025); “...Sürekli ve yüksek enflasyonun görüldüğü ülke ekonomilerinde para borcunun zamanında ödenmemesi hâlinde alacaklının borçluyu temerrüde düşürmesi, borcun ifasının uzun süre alması nedeniyle alacaklı her zaman zarara uğrar. Bu zararın bazı ispat kolaylıkları ile de olsa ispat edilmesi gerekir. Paranın değer kaybetmesi alacaklının mal varlığında bir eksilmeye yol açması hâlinde alacaklının zararının bulunduğu kabul edilmelidir...” Bkz. Y. 6. HD, T. 13.01.2025, E. 2024/3534, K. 2025/15: lexpera.com.tr, (E.T. 12.11.2025); “...Para, her zaman kullanılması mümkün ve temettü getiren bir meta olduğundan, geç ödenmesi hâlinde zararın vücudu muhakkaktır...” Y. İBGK, T. 20.10.1989, E. 1988/4, K. 1988/3: lexpera.com.tr, (E.T. 12.11.2025).

⁶¹ Bkz. Her ay gerçekleştirilen Merkez Bankası Piyasa Katılımcıları Anketi.

Satıcının zarar görüp görmediği kurulan mevcut sözleşme özelinde değerlendirilmelidir. Satıcının içerisinde bulunduğu genel ekonomik durumun iyi olması, hâkim müdahalesinden zarar görüp görmediğinin tespitinde dikkate alınmamalıdır⁶². Zira TBK m. 261 hükmü, satıcıyı da koruyan bir düzenleme olup; genel ekonomik durumu iyi olan satıcıların ekonomik durumu daha kötü olan satıcılara nazaran daha az korunmasının hukuki bir gerekçesi bulunmamaktadır. Bununla birlikte satıcının genel ekonomik durumunun iyi olması, hâkim müdahalesinin şekli bakımından önem arz edebilir. Örneğin hâkim, ekonomik durumu iyi olan bir satıcının taraf olduğu sözleşmede müdahalede bulunurken, ekonomik durumu daha sınırlı bir satıcının taraf olduğu sözleşmeye kıyasla taksit sayısını daha çok artırabilir veya taksitlerin ertelendiği/durdurulduğu süreyi daha uzun belirleyebilir.

B. SONUÇLARI

1. Genel Olarak

TBK m. 261’ de hâkimin sözleşmeye ne şekilde müdahale edebileceği belirtilmiştir. Buna göre hâkim, alıcıya ödeme kolaylığı sağlayabileceği gibi satıcının kullanmış olduğu dönme hakkına bağlı olarak satılan malın iadesini yasaklayabilir. Kanunda belirtilen bu iki imkân sınırlı sayıda belirtilmiş olup, kanunda belirtilmeyen şekilde sözleşmeye müdahale edilemez. Eş anlatımla hâkimin alıcıya ödeme kolaylığı sağlama veya satılan malın iadesini yasaklama dışındaki bir tedbirle sözleşmeye müdahale etmesi söz konusu değildir.

TBK m. 261 hükmü, TBK m. 138 ve TBK m. 480/II hükmünde olduğu gibi, kural olarak sözleşmenin kurulmasından sonra meydana gelen olağanüstü değişikliklerin yarattığı sonucun taraflar arasında paylaşımıyla (risk paylaşımı) ilgili değildir⁶³. Bu anlamda TBK m. 261’in hâkime tanıdığı yetkinin, TBK m. 138 veya TBK m. 480/II’ de hâkime tanınan yetkiden daha dar olduğunu söylemek mümkündür.

Hâkimin somut olayın özelliğine göre satıcıya en az yük getiren ve gelecekte sözleşmeye uygun hareket edilmesini sağlayan seçeneği esas alması gerekir⁶⁴. Dolayısıyla hâkim, sözleşmenin ayakta kalmasına ve ifa edilmesine olanak tanıyan, tarafların menfaatlerini ortak bir noktada buluşturan yolu tercih etmelidir.

2. Alıcıya Ödeme Kolaylığı Sağlama

Hâkimin alıcıya ödeme kolaylığı sağlayarak sözleşmeye müdahale etmesi mümkündür. Ancak TBK m.261’de, alıcıya ne şekilde bir ödeme kolaylığı sağlanacağı belirtilmemiştir. Burada hâkimin

⁶² Öğretide İncoğlu, satıcının zarara uğrayıp uğramadığını tespitinde satıcının subjektif şartlarının da dikkate alınması gerektiğini ifade etmektedir., İNCEOĞLU, s. 35.

⁶³ Risk paylaşımı, sözleşmenin kurulmasından sonra meydana gelen olağanüstü durumların sebep olduğu ekonomik sonuçların taraflar arasında paylaşılmasıdır. Ancak bu paylaşımın mutlaka yarı yarıya olması gerekmez., TAT, s. 164. Olağanüstü olay nedeniyle edimler arasında meydana gelen bozulma, tarafların menfaatine en uygun şekilde giderilmelidir., ZINDEL, SCHOTT, Art. 373, Pn. 28.

⁶⁴ GIGER, Art 226k, s. 324, Pn. 11; STAUDER, Art 226k, Pn. 6; YAVUZ, ACAR, ÖZEN, s. 300.

müdahalesinden “satıcının zarar görmemesi” kuralını göz önünde bulundurarak bazı çıkarımlar yapmak mümkündür.

Alıcıya sağlanabilecek ödeme kolaylığının, alıcının asıl borcunun veya yan edimlerinin (faiz-masraf vb.) tamamen veya kısmen ibrası anlamına gelmeyeceği öğretide ağırlıklı olarak belirtilmektedir⁶⁵. Buradaki temel amaç, sözleşme ilişkisinin aynı içerikle yeniden düzenlenmesidir⁶⁶. Eş anlatımla, hâkimin müdahalesiyle ifa sürecinin yeniden yapılandırılması söz konusudur.

Alıcıya sağlanabilecek ödeme kolaylıkları, taksitlerin vade tarihlerinin tekrar düzenlemesi, taksit sayısının artırılması, ödemelerin belirli bir süre ertelenmesi/durdurulması olabilir⁶⁷. Ancak hâkimin sağlayabileceği ödeme kolaylığı, belirtilenlerle sınırlı olmayıp somut olayın özelliklerine uygun düşen başka bir ödeme kolaylığına da karar verilebilir⁶⁸.

İsviçre hukukunda ödenmesi gereken taksitlerin parasal tutarının indirilebileceği kabul edilmekle birlikte, Türk hukukunda bu konu tartışmalıdır⁶⁹. “Satıcının zarar görmemesi” şartının katı bir şekilde uygulanması gerektiği kabul edilirse hâkimin taksit tutarının indirilmesine karar verememesi gerekir. Detayları yukarıda açıklandığı üzere⁷⁰ bu kuralın katı bir şekilde uygulanmaması, hâkimin somut olayın özelliklerine göre satıcı üzerinde önemli etki doğurmayan taksitlerin parasal tutarında indirim gidebilmesini kabul etmek gerekir. Bu durumda sözleşmenin ayakta tutulması sağlanabilir. Ancak dikkat edilmesi gereken nokta, satıcının sözleşme ilişkisinden beklemiş olduğu menfaatin önemli ölçüde azalmasına yol açacak bir indirim gidilmemesi gerektiğidir. Aksi bir durum, sözleşmeye güvenin zedelenmesine ve istikrarsızlığa sebebiyet verebilir. Özellikle aldatıcı reklam yoluyla kurulan taksitle satış sözleşmesinde bu yönde bir müdahale düşünülebilir.

Hâkimin kanunda azami olarak belirtilen sözleşme süresini uzatması mümkündür. Dolayısıyla hâkim, TBK m. 256’ da belirtilen azami üç yıllık sürenin uzatılmasına karar verebilir⁷¹. Bu yönde bir müdahalenin dolaylı bir sonucu, alıcının temerrüde düşmesinin ve bunun meydana getireceği sonuçların önlenmesidir⁷². Ancak hâkimin ödeme kolaylığı sağlama hususundaki takdir yetkisi, alıcının göstereceği

⁶⁵ GIGER, Art 226k, s. 325, Pn. 12; YAVUZ, ACAR, ÖZEN, s. 300; GÜMÜŞ, Özel Hükümler, s. 218; ÖKSÜZ, s. 147.

⁶⁶ GIGER, Art 226k, s. 325, Pn. 12; YAVUZ, ACAR, ÖZEN, s. 300.

⁶⁷ GIGER, Art 226k, s. 325, Pn. 12; GÜMÜŞ, Özel Hükümler, s. 218; İNCEOĞLU, s. 35; YAVUZ, ACAR, ÖZEN, s. 300-301; ÖKSÜZ, s. 147.

⁶⁸ İNCEOĞLU, s. 35; DEVELİOĞLU, s. 543.

⁶⁹ GIGER, Art 226k, s. 325, Pn. 12; Öğretide Gümüş, taksit tutarının hâkim tarafından kısmen kaldırılması/ibra edilmesinin mümkün olmadığını ifade etmektedir., GÜMÜŞ, Özel Hükümler, s. 218. Öğretide Yavuz, Acar, Özen ise hâkimin taksit tutarlarının indirilmesine karar verebileceğini ileri sürmektedir., YAVUZ, ACAR, ÖZEN, s. 301. Aynı yönde bkz. YILMAZ, s. 469.

⁷⁰ Bkz. “Müdahale Neticesinde Satıcının Zarara Uğramayacak Olması” başlığı altındaki açıklamalarımız.

⁷¹ GIGER, Art 226k, s.325, Pn. 12; STAUDER, Art 226k, Pn. 7; GÜMÜŞ, Özel Hükümler, s. 218; YAVUZ, ACAR, ÖZEN, s. 301; YILMAZ, s. 469. Taksitle satış sözleşmesinin üst bir süreyle sınırlandırılmasının, taksit tutarlarının aşırı derecede küçük kalmasını önlemek ve alıcının uzun süre sona ermeyen bir borç yükü altında bırakılmasını engellemek amacına yönelik olduğu yönünde bkz. AKÜNAL, s. 90-91.

⁷² GIGER, Art 226k, s. 325, Pn. 12; YAVUZ, ACAR, ÖZEN, s. 301; YILMAZ, s. 469.

teminatlara da bağlıdır⁷³. Alıcının tatmin edici bir teminat sunamaması durumunda hâkim daha hafif tedbirlere karar verebileceği gibi müdahale talebini tamamen reddedebilir.

Sözleşmede peşinat ödenmesi kararlaştırılmış ve peşinat ödemede temerrüde düşülmesi nedeniyle hâkim müdahalesi istenmişse, peşinatın zorunlu bir unsur olmaması da dikkate alınarak hâkim, peşinat miktarının kararlaştırılan taksit sayısına bölerek çıkan rakamı her taksite eklemeye karar verebilir. Örneğin 90 bin TL peşinat ve 9 ay taksitle bir borç altına giren alıcı peşinatı ödemede temerrüde düşerse hâkim, 90 bin TL peşinatı her taksitin 10 bin TL artırılması suretiyle ödenmesine karar verebilir.

3. Satıcının Dönme Hakkının Sınırlandırılması

Sözleşmeden dönme hakkı, hak sahibinin tek taraflı irade beyanıyla kullanılır ve muhatabın hakimiyet alanına varmasıyla hukuki sonucu meydana getirir⁷⁴. Kanunun aradığı bir şekil veya tarafların emredici hükümlere uygun olarak dönmenin şekli konusunda anlaşmaları bulunmadığı müddetçe dönme hakkının kullanılması şekle tabi değildir⁷⁵. Bu nedenle taksitle satış sözleşmesinde hâkimin satıcının dönme beyanına etki edebilmesi söz konusu değildir.

Hâkim, TBK m. 261 çerçevesinde ancak satıcının kullandığı dönme hakkı neticesinde doğan iade yükümlülüğünü ortadan kaldırabilir. Hâkimin sözleşmeye bu şekilde müdahale etmesi, satıcının dönme hakkını kullanması neticesinde meydana gelen hukuki sonucu etkisiz bırakmaktadır⁷⁶. Bu nedenle kanun metninde hâkimin satıcının satılanı geri almasını yasaklayabilmesine imkân tanınmasını, dönme hakkının sınırlandırılması olarak okumak yerinde olur. Zira dönme hakkının en önemli sonuçlarından biri, alınanların iadesidir.

TBK m. 259 gereğince sözleşmeden dönmek isteyen satıcı, bu hakkını kullanmadan önce alıcıya en az on beş gün, daha önce değinildiği üzere kanaatimizce, TKHK m. 19 gereğince ise satıcının tüketiciye en az otuz günlük süre vermesi gerekmektedir⁷⁷. Bu süreler, aşağıdaki başlıkta detaylarıyla belirtileceği üzere, alıcıya hâkimin müdahalesini talep edebilmesi için yeterli imkânı tanımaktadır.

III. BAŞVURU USULÜ

TBK m. 261 hükmü alıcının korunmasına yönelik bir düzenlemedir. Bu yönüyle hâkimin sözleşmeye müdahalesini sadece alıcının talep edebileceğini ileri sürmek mümkündür. Taksitle satış

⁷³ GIGER, Art 226k, s. 325, Pn. 12; YILMAZ, s. 469.

⁷⁴ TEKİNAY, AKMAN, BURCUOĞLU, ALTOP, s. 964; EREN, Genel Hükümler, 1266, Pn. 3501; SEROZAN, Dönme, s. 461; BUZ, s. 75; DURAL, SARI, s. 183, Pn. 1056.

⁷⁵ OĞUZMAN, ÖZ, s. 452, dn. 299; SEROZAN, Dönme, s. 467; BAYSAL, SANLI, s. 321. Yargıtay, kat karşılığı inşaat sözleşmelerinden dönmenin meydana getirdiği etki bakımından tek taraflı irade beyanıyla dönülemeyeceğini kabul etmektedir. Bkz. Y. 15. HD, T. 01.03.2021, E. 2020/1271, K. 2021/555: lexpera.com. tr, (E.T. 10. 09. 2025). Y. 23. HD, T. 22.10.2019, E. 2016/8724, K. 2019/4385: lexpera.com. tr, (E.T. 10.09.2025).

⁷⁶ GIGER, Art 226k, s. 325, Pn. 13; YAVUZ, ACAR, ÖZEN, s. 301; YILMAZ, s. 469; AYDOĞDU, KAHVECİ, s. 319; ÖKSÜZ, s. 147.

⁷⁷ Bkz. “Alıcının Bedeli Ödemede Temerrüde Düşmesi” başlığı altındaki açıklamalarımız.

sözleşmesine ilişkin TBK m. 261 hükmü, temelde her ne kadar alıcıyı koruyucu bir düzenleme olsa da daha önce belirtildiği üzere⁷⁸, satıcının ekonomik menfaatini de göz ardı etmemektedir. Buna göre satıcının TBK m. 261 hükmüne dayalı olarak hâkim müdahalesini talep etme imkânı olduğu ileri sürülebilir mi? TBK m. 259’da belirtilen şartları taşımaması nedeniyle dönme imkânı bulunmayan veya geçte olsa edimin ifa edilmesinde yararı bulunan ve bu sebeple sözleşmeden dönmek istemeyen satıcının, hâkim müdahalesine başvurmasının önünde bir engel bulunmadığı kabul edilebilir. Aynı zamanda satıcının mahkeme tarafından uygun görülen bir teminata kavuşmakta hukuki yararı olduğu da aşıkardır. Nitekim satıcının her durumda genel uyarılama hükmü olan TBK m. 138’in sıkı şartlarını sağlaması mümkün görünmemektedir. Satıcıya da TBK m. 261 hükmüne başvuru imkânı tanınması, sözleşmenin sona erdirilmesinin son çare olması ilkesiyle de kanaatimizce örtüşür.

Kanunda bu hakkın kullanılabilmesi için belirli bir süre öngörülmüş değildir. Daha önce belirtildiği üzere kanaatimizce alıcı, temerrüde düşmeden önce de TBK m. 261’den doğan haklarını kullanabilir⁷⁹. Dolayısıyla henüz temerrüde düşmemiş ancak edimini ifa etmede güçlük yaşaması kaçınılmaz veya kuvvetle muhtemel olan alıcının, satıcının menfaatlerinin de korunması bakımından, gecikmeksizin bu yola başvurması gerekir. Bu süre, somut olayın özelliklerine göre değişiklik gösterebilir. Bununla birlikte TBK m. 259’da sözleşmeden dönmek isteyen satıcının, alıcıya en az on beş gün; tüketici işlemi mahiyetindeki bir taksitle satış sözleşmesinden dönmek isteyen satıcının ise alıcıya en az otuz günlük süre tanıma gerekliliği (TKHK m. 19) kıyasen, alıcının hâkim müdahalesini talep etme süresi açısından uygulanabilir. Bu durumda alıcının, en geç bu sürenin sonunda hâkim müdahalesini talep etmesinin uygun olacağı söylenebilir.

Öngörülen bu süreler sözleşmenin ayakta tutulması gayesinde olan alıcı için yeterli imkânı tanıyabilecek uzunluktadır. Diğer bir ifadeyle edimini ifa etmek isteyen ve alınanların iadesi durumuyla muhatap kalmak istemeyen alıcının, belirlenen süre içerisinde harekete geçerek hâkim müdahalesini talep etmesi mümkündür. Nitekim temerrüde düşen alıcının, bu süreler içerisinde hâkimin müdahalesini talep etmesi, satıcının temerrütten doğan haklarının zedelenmemesi bakımından da yerinde olur. Belirlenen sürede hareketsiz kalan alıcının, sürenin dolmasından sonra hâkim müdahalesine başvurması, satıcının temerrüt ve özellikle sözleşmeden dönme imkanını işlevsiz bırakmak amacıyla hareket ettiği şeklinde değerlendirilebilir ve hakkın kötüye kullanılması gerekçe gösterilerek müdahale talebi reddedilebilir.

Belirtilen bu sürelerden sonra hakkın kullanılmasına izin verilmesi, dönme neticesinde edimlerin iadesini de sorunlu bir hale getirebilir. Öğretide dönmenin sözleşmeye olan etkisine ilişkin görüşler⁸⁰ bir yana bırakılacak olursa, yenilik doğuran bir hak niteliğindeki dönme hakkının

⁷⁸ Bkz. “Hâkim Müdahalesinin Şartları ve Sonuçları” başlığı altındaki açıklamalarımız.

⁷⁹ Bkz. “Alıcının Bedeli Ödemede Temerrüde Düşmesi” başlığı altındaki açıklamalarımız.

⁸⁰ Dönmenin sözleşmeye olan etkisine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. SEROZAN, Dönme, s. 39 vd; BUZ, s. 117 vd; BAYSAL, SANLI, s. 320 vd.

kullanılmasıyla meydana gelen hukuki sonuçtan vazgeçilemez⁸¹. Dolayısıyla alıcıya tanınan sürelerin bitiminden sonra, dönme hakkının geçerli bir şekilde kullanılması sebebiyle, alınanların bir kısmı hâli hazırda iade edilmiş olabilir. Alınanların tamamının henüz iade edilmediği bu aralıkta hâkim müdahalesi istenir ve hâkim alınanların iadesini yasaklama yönünde karar verirse, daha önce gerçekleştirilen iadelerin hukuki durumu belirsizliğe ve karışıklığa sebebiyet verir. Bu nedenle alıcının, satıcının kendisine tanımış olduğu bu süreler içerisinde hareketsiz kalması, hâkim müdahalesi imkanından vazgeçtiği şeklinde yorumlanmalı ve hâkim müdahalesi talebi reddedilmelidir.

Belirtmek gerekir ki yeniden müzakere yoluyla veya alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden arabuluculuk vasıtasıyla taraflar, aralarında meydana gelen sorunu hızlı ve güvenli bir şekilde çözme imkânına her zaman sahiptirler. Nitekim her iki yöntemde de taraflar, doğrudan kendi iradeleri doğrultusunda, kendi menfaatlerine en uygun şekilde sözleşmede gereken değişiklikleri yapabilirler. Zira TBK m. 261 uyarınca hâkimin sözleşmeye müdahale yetkisi, alıcıya ödeme kolaylığı sağlama ve satılanın geri alınmasının yasaklanması ile sınırlıdır. Dolayısıyla tarafların kendi ticari ve ekonomik koşullarına en uygun çözümü üretmeleri daha isabetli olur. Aynı zamanda tarafların ortak uzlaşısı ile meydana getirilen bu değişikliklere uygun davranma eğiliminin de yüksek olacağı kanaatindeyiz.

SONUÇ

Taksitle satış sözleşmesine ilişkin düzenlemeler, 6098 Sayılı TBK ile 6502 Sayılı TKHK ve Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik'te yer almaktadır. Hâkimin taksitle satış sözleşmesine müdahalesine ilişkin TKHK'da açık bir hüküm bulunmadığından, tüketici işlemi niteliğindeki taksitle satış sözleşmelerinde TBK'nın ilgili hükümleri esas alınmalıdır.

TBK m. 261'in temel amacı, sözleşmenin ayakta kalmasını sağlamaktır. Bu düzenleme, belirli şartlar gerçekleştiğinde alıcıya ödeme kolaylığı sağlanması ve satıcının satılanı geri almasının yasaklanması yoluyla alıcıyı korur. Bununla birlikte alıcının güvence göstermekle yükümlü tutulması ve sözleşmenin ifasına devam edilmesinin amaçlanması dikkate alındığında, düzenlemenin dolaylı olarak satıcının menfaatlerini de koruduğu kabul edilmelidir. Kanun metninden hâkim müdahalesinin sadece alıcı tarafından talep edilebileceği sonucuna varmak mümkün olsa da sözleşmenin ifa edilmesinde yararı bulunan ve mahkeme tarafından kabul edilen bir teminat altında sözleşme ilişkisini devam ettirmek isteyen satıcının da hâkim müdahalesine başvurmasının önünde engel olmadığı kanaatindeyiz.

Sözleşme koşullarında değişikliğe neden olan hâkim müdahalesinin, temelde TBK m. 138 gereğince sözleşmenin uyarlanmasıyla taksitle satış sözleşmesindeki görünüm biçimi olduğu düşüncesindeyiz. Zira taksit borçlusunun temerrüde düşmesi ve ekonomik anlamda zor durumda

⁸¹ SEROZAN, Dönme, s. 463; BUZ, s. 75; OĞUZMAN, BARLAS, s. 179, Pn. 569; DURAL, SARI, s. 183-184, Pn. 1059.

bulunması, sözleşmenin başlangıçta kararlaştırılan koşullarda ifasının son derece güçleştiği, diğer bir anlatımla aşırı ifa güçlüğü yaşandığı yorumuna elverişlidir. Sözleşmenin kurulmasından sonra ortaya çıkan bu koşullar, henüz edimini ifa etmemiş olan taksit borçlusunun edimini aşırı güçleştirmektedir. TBK m. 261 hükmünün şartları ve nitelikleri yönünden bazı farklılıklar taşıması ise bu temellendirmeyi etkilemez. Alıcının içerisinde bulunduğu durum, hem TBK m. 138 hem de TBK m. 261'in şartlarını sağlamakta ise alıcı, özel hükmün varlığı sebebiyle TBK m. 261'e dayanarak talepte bulunmalıdır. Ancak HMK m.33 dikkate alındığında, alıcının talebine dayanak teşkil eden hukuki sebebi yanlış belirtmiş ya da hiç belirtmemiş olması hâkimi bağlamayacağından alıcı, TBK m. 261 yerine m. 138'e dayanarak talepte bulunmuş olsa dahi hâkim, TBK m. 261'i dikkate almalıdır. Eğer alıcı dayandığı hukuki sebebi hiç belirtmemişse hâkim, TBK m. 60'ı uygulayarak alıcıya en iyi imkânı sağlayan hükme göre karar vermelidir.

Günümüzde taksitle satış sözleşmeleri, kredi kartı kullanımı veya alıcının kredi kullanımı yoluyla gerçekleştirilmektedir. Bu durumda alıcıyı finanse eden bir üçüncü kişinin (genellikle banka) taksitle satış sözleşmesi ilişkisi içerisine dahil olması söz konusudur. Ancak böyle bir hâlde alıcıları korumasız bırakmak istemeyen kanun koyucu, TBK m. 263/II düzenlemesiyle, alıcıyı finanse eden üçüncü kişinin sözleşmeye katılması durumunda alıcı ile finanse eden üçüncü kişi arasındaki ilişkiye, taksitle satışa ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanacağını belirtmiştir. Dolayısıyla TBK m. 261'den doğan hakların, alıcıyı finanse eden üçüncü kişiye karşı kullanılması mümkündür. Bu anlamda edimini ifada güçlük yaşayan alıcı, kendisini finanse eden üçüncü kişiye karşı, genel uyarılama hükmü olan TBK m. 138 yerine TBK m. 261 hükmünden yararlanabilir. Bu sayede alıcının, TBK m. 138'in sıkı koşullarını ispat etmekten kurtulacağı söylenebilir. Ayrıca TBK m. 261'in, TBK m. 138'den farklı olarak emredici nitelikte bir düzenleme olması karşısında olumsuz uyarılama anlaşması gerek bu nitelik gerekse de genel işlem koşulları/haksız şart denetimi çerçevesinde geçerli kabul edilmez. Buna karşılık TBK m. 263/II'de belirtilen "kıyasen uygulama" sebebiyle, alıcıyı finanse eden üçüncü kişiye karşı satılanın geri alınmasının yasaklanması mümkün değildir. Nitekim bu durumda alıcıyı finanse eden üçüncü kişi satıcı sıfatını haiz değildir.

Hâkim müdahalesi için aranan ilk şart, alıcının temerrüde düşmüş olmasıdır. TBK m. 261 her ne kadar alıcının temerrüde düşmesi gerektiğinden bahsetmiş olsa da hükmün lafzına bağlı kalınması, her iki tarafın menfaatine aykırılık teşkil edebilir. Alıcı henüz temerrüde düşmemiş olmakla birlikte, ekonomik durumu sözleşmede belirlenen şartlara göre edimini ifa etmesini engelleyecek kadar bozulmuşsa, taksitlerin ödenemeyeceği olgusunun ispatı hâlinde TBK m. 261'in uygulanabileceğini kabul etmek gerekir. Aksi bir yaklaşım, henüz vadesi gelmemiş olsa da borcunu yerine getiremeyeceği belli olan alıcının, hükmün koruması dışında kalmasına neden olur. Bu durum ise hükmün amacıyla bağdaşmaz. Satıcının bir an önce güvenceye kavuşması ve alıcıya ödeme kolaylığı sağlanması her iki tarafın da menfaatine uygundur. Temerrüde düşmemiş olan alıcının TBK m. 261 hükmünden yararlanamayacağı kabul edilse dahi, diğer şartların da bulunması hâlinde alıcı, TBK m. 138 uyarınca

sözleşmenin uyarlanmasını talep edebilir. Bu durumda ise teminat gösterme ve satıcının zarar görmeme şartı aranmaz. Ancak TBK m. 138'in şartlarını sağlamak bir hayli güçtür. Dolayısıyla alıcının TBK m. 261 uyarınca hâkim müdahalesini talep etmesi, TBK m. 138 karşısında daha avantajlıdır. Bu nedenle alıcının, temerrüde düşmemiş olsa dahi TBK m. 261 hükmünden faydalanabileceğini kabul etmek gerekir.

TBK m. 259/III gereğince, taksitlerin ödenmesinde temerrüde düşülmesi hâlinde kalan edimlerin ifasını veya sözleşmeden dönmeyi isteyen satıcının, alıcıya on beş gün süre tanınması gerekmektedir. TKHK m. 19 ise kalan edimlerin ifası için alıcıya otuz gün süre tanınmasını öngörmekte, sözleşmeden dönme hâli için herhangi bir süre düzenlenmemektedir. TKHK kapsamındaki taksitle satış sözleşmesine de genel hüküm mahiyetindeki TBK hükümlerinin tatbik edilmesi gerektiği, bu nedenle sözleşmeden dönmek isteyen satıcının, tüketiciye/alıcıya on beş gün süre tanınması gerektiği ileri sürülebilir. Ancak TKHK'da kalan edimlerin ifası için otuz gün süre verme şartı getirilmişken, daha ağır sonuçları olan sözleşmeden dönme hâli için on beş günlük sürenin kabul edilmesinin tüketicinin menfaatine uygun olmadığı kanaatindeyiz. Nitekim tüketicinin korunma amacı dikkate alındığında, tüketicinin temerrüdü hâlinde satıcının hakları, genel hükümlere nazaran daha sınırlayıcı düzenlenmiştir. Bu nedenle tüketicinin temerrüdü hâlinde sözleşmeden dönme için kendisine tanınacak olan süre bakımından, kalan edimlerin ifası için öngörülen otuz günlük sürenin uygulanması gerekir. Bu husus, süreler konusunda birliği sağlayacağı gibi, sözleşmenin ayakta tutularak dönmenin ağır sonuçlarından kurtulması bakımından tüketici için önem taşımaktadır.

Müdahalenin şartlarından bir diğeri, müdahale neticesinde satıcının zarar görmemesidir. Enflasyonun sürekli yüksek seyrettiği, döviz kurlarındaki sert hareketlerin yaşandığı bir ekonomik ortamda, taksitlerin ertelenmesi veya vadelerin değiştirilmesi, satıcı için az veya çok bir zarar meydana getirir. Dolayısıyla bu şartın çok katı değerlendirilmesi, hükmün işlevsiz kalmasına yol açar. Bu anlamda satıcının zarara uğramama şartı, önemli ölçüde zarara uğramamama şeklinde değerlendirilmelidir. Satıcının müdahale neticesinde uğradığı zararın önemli biçimde olup olmadığı da somut olayın özelliklerine göre belirlenmelidir. Sözleşmenin ilk hâliyle ifa edilmesi ile müdahaleden sonra ifa edilmesi arasında, satıcıdan katlanması beklenemeyecek bir farkın doğması, zararın önemli ölçüde olduğunu işaret edebilir. Bununla birlikte satıcının uğramış olduğu zarar, içinde bulunduğu genel ekonomik duruma göre değil, somut sözleşme çerçevesinde ele alınmalıdır. Satıcının genel ekonomik durumunun iyi olması ise, müdahalenin biçim ve derecesinin belirlenmesinde dikkate alınabilir.

TBK m.261 gereğince sözleşmeye müdahalede bulunan hâkimin elinde, alıcıya ödeme kolaylığı sağlanması veya satılanın geri alınmasının engellenmesi olmak üzere iki yetki bulunmaktadır. Bu yetkiler sınırlı sayıda düzenlendiğinden, hâkim bunların dışında başka bir şekilde sözleşmeye müdahale edemez. Türk hukukunda taksitlerin parasal tutarının düşürülüp düşürülemeyeceği tartışmalıdır. Satıcının önemli ölçüde zarara uğramama şartı esas alındığında, sözleşmenin normal koşullar altında ifasından beklediği yararı kayda değer biçimde azaltmayan indirimlerin yapılabileceği kanaatindeyiz.

Dönme hakkı bakımından ise hâkim, dönme beyanına değil, bu beyanın meydana getirdiği hukuki sonuca etki edebilir. Söz konusu hukuki sonuç ise alınanların iadesidir. Dolayısıyla hâkimin sözleşmeye bu yönde yapacağı bir müdahale, esasen satıcının dönme hakkının sınırlandırılması niteliğindedir.

Hâkimin sözleşmeye müdahalesini istemek bakımından kanun koyucu bir süre öngörmemiştir. Henüz temerrüde düşmemiş alıcının dahi bu yola başvurusu mümkündür. Dolayısıyla temerrüt, alıcının hâkimin müdahalesine başvurusu için gereken süre konusunda başlangıç noktası olamaz. TBK m. 261'in satıcının menfaatlerini de koruduğu dikkate alındığında, edimini yerine getirmeyeceği kesin veya kuvvetle muhtemel olan alıcının, gecikmesizin hâkim müdahalesine başvurusu gerekir. Bu süre, somut olayın özelliğine göre farklılık arz eder. Ancak alıcının, hâkim müdahalesini talep edebileceği en son süre, TBK m. 259 ve TKHK m. 19 dikkate alınarak belirlenebilir. Bu anlamda adi taksitle satışlarda sözleşmeden dönmek isteyen satıcının, alıcıya tanınması gereken on beş günlük süre ile tüketici işlemi mahiyetindeki taksitle satışta sözleşmeden dönmek isteyen satıcının, kanaatimizce tüketiciye tanımak zorunda olduğu otuz günlük sürenin sonu, alıcının hâkim müdahalesini talep edebileceği son tarih olarak dikkate alınabilir. Bu sürelerin geçmesinden sonra yapılan bir başvuru, alıcının, satıcının temerrütten ve özellikle sözleşmeden dönmekten doğan haklarını işlevsiz bırakmak amacıyla hareket ettiği şeklinde değerlendirilebilir ve hakkın kötüye kullanılması nedeniyle müdahale talebinin reddine yol açabilir.

Hâkimin sözleşmeye olan müdahalesinin sınırlı olduğu dikkate alındığında, yeniden müzakere ve arabuluculuk gibi yollar, tarafların kendi ekonomik gerekliliklerine en uygun çözümü bulma noktasında önem arz etmektedir. Bununla birlikte tarafların ortak iradeleriyle sözleşmelerinde yapmış oldukları değişikliklere uygun davranma eğiliminin daha yüksek olacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- ACAR, H. (2013). 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu ile 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Taksitle Satışlara İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(2), 825-843.
- AKİPEK, Ş. (2016). Milli Şerh-6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun. (H. TOKBAŞ, Ö. TÜZÜNER, Editörler). İstanbul.
- AKÜNAL, T. (1972). Mukayeseli Hukukta Taksitle Satım Sözleşmelerinde Alıcıyı Korumaya Yönelen Tedbirler. *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 6(9), 79-106.
- ALTUNKAYA, M. (2008). Taksitle Satımda Alıcının Temerrüdü Hâlinde Satıcının Seçimlik Hakları. *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 3 (2), 333-360.
- ARAL, F., AYRANCI, H. (2021). Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri. (14. b.). Ankara.
- ARAT, A. (2006). Sözleşmenin Değişen Şartlara Uyarlanması. Ankara.
- ASLAN, İ.Y. (2014). 6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku. (4. b.). Bursa.
- AYDOĞDU, M. , KAHVECİ, N. (2017). Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri. Ankara.
- AYDOĞDU, M., TUNCER, N. (2025). Tüketici Hukuku. Ankara.
- BAYSAL, B. (2019). Sözleşmenin Uyarlanması. İstanbul.
- BAYSAL, B., SANLI, K.C. (2022). Serozan Borçlar Hukuku Genel Bölüm. İstanbul.
- BOLAYIR, N. (2019). Medenî Usûl Hukuku'nda Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesi. İstanbul.
- BUZ, V. (1998). Borçlunun Temerrüdünde Sözleşmeden Dönme. Ankara.
- ÇABRİ S. (2016). 6502 Sayılı Kanun'a Göre Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi. Ankara.
- ÇAĞLAYAN AYGÜN, G. (2023). Borçlar Kanunu Açısından Taksitle Satış Sözleşmelerinde Alıcıyı Koruyan Geri Alma Hakkı. *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, (2), 359-385.
- DEMİR, R. (2013). Türk Borçlar Kanunu Açısından Taksitle Satış Sözleşmeleri. Ankara.
- DEVELİOĞLU, H.M. (2011). 6098 Sayılı Yeni Türk Borçlar Kanunu'nun "Taksitle Satım" Sözleşmesi ile İlgili Getirdiği Değişiklikler. *Legal Hukuk Dergisi*, 9 (98), 525-552.
- EREN, F. (2023). Borçlar Hukuku Genel Hükümler. (28. b.). Ankara (*Genel Hükümler*).
- EREN, F. (2023). Borçlar Hukuku Özel Hükümler (11. b.). Ankara (*Özel Hükümler*).
- ERGÜNE, M. S. (2013). 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunundaki Taksitle Satışa İlişkin Hükümlerin Uygulama Alanının Belirlenmesi. Prof. Dr. Mustafa Dural'a Armağan, 515-539.
- ERZURUMLUOĞLU, E. (2015). Sözleşmeler Hukuku (Özel Borç İlişkileri). (5.b.). Ankara.
- GIGER, H. (1999). Berner Kommentar zum Schweizerisches Obligationenrecht, Besondere Arten des Kaufes, Art. 222-236 OR / Der Tauschvertrag, Art. 237-238 OR, (Band 6). Basel.
- GUHL, T., KOLLER, A., SCHNYDER, A.K., DRUEY, J. N. (2000). Das Schweizerische Obligationenrecht (9. Aufl.). Zürich.
- GÜMÜŞ, M. A. (2012). Borçlar Hukuku Özel Hükümler (C. I). İstanbul (*Özel Hükümler*).

- GÜMÜŞ, M. A. (2014). 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi (Madde: 1-46). (C. I). İstanbul (Şerh).
- İLGÜN, Ö.F. (2021). Tüketici Hukukunda Taksitle Satış Sözleşmesi ve Tüketici Senedi. İstanbul.
- İNAL, H.T. (2014). 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Hazırlanmış Tüketici Hukuku (3. b.). Ankara.
- İNCEOĞLU, M. (1998). Taksitle Satımlarda Tüketicinin Korunması. İstanbul.
- JÄGGI, P., GAUCH, P., HARTMANN, S. (2014). Zürcher Kommentar- Art. 18 OR- Auslegung, Ergänzung und Anpassung der Verträge; Simulation (4. Aufl.). Zürich.
- KAHRAMAN, Z. (2023). Beklenmedik hâller ve Hukuki Sonuçları. İstanbul.
- KANDEMİR, B. (2021). Taksitle Satış Sözleşmelerinde Tüketicinin Korunması. Ankara.
- KAPLAN, İ. (2007). Hakimin Sözleşmeye Müdahalesi (2. b.). Ankara.
- NOMER, H.N., ENGİN, B.İ. (2015). Türk Borçlar Kanunu Şerhi Özel Borç İlişkileri (C. I). Ankara.
- OĞUZMAN, M. K., BARLAS, N. (2024). Medeni Hukuk. (30. b.). İstanbul.
- OĞUZMAN, M. K., ÖZ, T. (2022). Borçlar Hukuku Genel Hükümler. (20. b., Cilt 20). İstanbul.
- OZANOĞLU, H. (1999). Tüketicinin Korunması Açısından Taksitle Satım Sözleşmesi. Ankara.
- ÖKSÜZ, A.G. (2016). 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu ve 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Taksitle Satış Sözleşmesi. Ankara.
- ÖZDEMİR, H., KORKMAZ, Y. (2016). Milli Şerh-6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun. (H. TOKBAŞ, Ö. TÜZÜNER, Editörler). İstanbul.
- SERDAR, İ. (2012). Taksitle Satış Sözleşmesine İlişkin Hükümlerin Uygulama Alanı. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 2 (Özel Sayı), 473-498.
- SEROZAN, R. (2006). Borçlar Hukuku Özel Bölüm (2. b.). İstanbul.
- SEROZAN, R. (2007). Sözleşmeden Dönme (2.b.). İstanbul (Dönme).
- SERT SÜTÇÜ, S. (2023). Borçlar Hukuku Özel Hükümler. (M. T. ÖZ, Editör). Ankara.
- STAUDER, B. (1996). Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Obligationenrecht I (Art 1-529 OR), Art. 226a-226m (2. Aufl.). (H. HONSELL, N.P. VOGT, W. WIEGAND). Basel ve Frankfurt.
- TANDOĞAN, H. (2008). Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri (C. I/1). İstanbul.
- TAT, O. (2024). Eser Sözleşmesinde Beklenmedik Haller (Mücbir Sebepler). Ankara.
- TEKİNAY, S. S., AKMAN, S., BURCUOĞLU, H., ALTOP, A. (1993). Borçlar Hukuku Genel Hükümler (7. b.). İstanbul.
- ÜNLÜTEPE, M. (2014). 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Taksitle Satış Sözleşmesi. Ankara Barosu Dergisi, (2), 293-358 (Tüketicinin Korunması).
- ÜNLÜTEPE, M. (2011). Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Taksitle Satım Sözleşmesi. İstanbul (Taksitle Satım).
- YAVUZ, C., ACAR, F., ÖZEN, B. (2014). Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler (10. b.). İstanbul.

- YAVUZ, C., TOPUZ, M. (2016). Milli Şerh-6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun. (H. TOKBAŞ, Ö. TÜZÜNER, Editörler). İstanbul.
- YILMAZ, C. (2012). 6098 Sayılı TBK Çerçevesinde Taksitle Satış Sözleşmesi (TBK m. 253-262). Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 2 (Özel Sayı), 443-471.
- ZEVLİLER, A., GÖKYAYLA, K.E. (2016). Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri (16. b.). Ankara.
- ZEVLİLER, A., ÖZEL, Ç. (2016). Tüketicinin Korunması Hukuku. Ankara.
- ZINDEL, G.G., SCHOTT B. G. (2020). Basler Kommentar Obligationenrecht I, Art. 373 (7. Aufl.). (C. W. LÜCHINGER, D. OSER). Basel.